

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204932

UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీ కృష్ణ తులాభారము

మూడవముల యాంధ్రనాటకము.

ప్రంథకర్త:

కీర్తికేళులైన, ముక్తరాజు సుబ్బారావు, ఎం. ఏ.,
ప్రాధిక, నూరికొండకొండ,
బంగళా.

ప్రచురణకర్తలు:

కురుకూరి సుబ్బారావు అండ్ సన్స్,
బి.

ప్రొఫెసరులు: సుస్వతి బుర్రాజు, బెంగళా.

ప్రొఫెసరులు: రాజమండ్రి.

అయితవకూతురు: 1,000 పాఠకులు.

శివవార: అంగరవాణి మద్యశాలలో ప్రదర్శించబడినది.

1941

సాంస్కృతిక-4-0

అన్ని హక్కులు }
ప్రకటనకు లభించి.

[వెల రూ 1-0-0.

సాంస్కృతిక-4-0

హా చ్చ రి క్ష.

ఈ శ్రీకృష్ణతులాభారము నాటకము కావీరై టుయొక్క
సర్వహక్కులు మాకు చెందియున్నవి. కావున మా నాత్ర
మూలకమైన పర్మిషన్ లేనిదే యే సఃఘముగాని, యే నటీ
నటులుగాని వ్రద్దర్శింపరాదు. మరియు గ్రామఫోనురికార్డింగు
టోకీస్కీమింగు, యితర భాషలలోనికి అర్జుమాలు వగైరాలు
చేయకూడదు. అట్లు అతిశయించినవారిలు మేము జరుపు
సివిల్ క్రిమినల్ చర్యలకు బాధ్యునిగుమరిని యిందు మూల
ముగ్ధులైయుపరచడ మైనది.

ఇట్లు, కావీరై టు హక్కు, దారుజు,
బెటవాడ,) కుదుకూరి సుబ్బాగొప్ప అండ్ సన్,
16-1-41.) పోస్టయిటర్స్, సరిస్వతీ బుక్ డిప్.

నాటక పాత్రములు.

పురుషులు.
శ్రీకృష్ణుడు—కథానాయకుడు
నారదుడు—దేవరి
ఇంద్రుడు—స్వర్గలోకాధిపతి
వసంతుకుడు—శ్రీకృష్ణుని
వయస్యుడు
గర్గుడు—శ్రీకృష్ణుని
పురోహితుడు
బ్రాహ్మణులు
పాదులు
యాదవులు

స్త్రీలు.
సర్వభామ—శ్రీకృష్ణుని భార్య—
కథానాయిక
దుర్మణి—శ్రీకృష్ణుని భార్య
జానవతి—
మిత్రమిత్ర—
శచీదేవి—ఇంద్రుని సర్దాంగి
సఖిని—సత్యభామ చలికత్తె

శ్రీ కృష్ణ తులా భారము.

నాం ది

శా॥ తానే నాటకసర్వశాస్త్రధికుఁడై ♦ తానే సభాస్థానుఁడై
తానే నాటకకార్యసూత్రనివహుఁడై ♦ తానే కవిశ్రేష్ఠుఁడై
తానే నాటకమై విగ్రహింపఁబడినోడు ♦ ఇందు సాత్త్వికత
ప్రాజ్ఞేశుఁడలరిందుఁ గాన మిము సుప్రద్యాసంధాతమై.

స ధా స దు ల కు వి జ పి.

ఉ॥ పావన ముత్తిరాజుకు ♦ చార్మిధిసోమండు సుబ్బరావు స
త్యావిభుక్తష్టదిక్పచరితిగబును వ్రాసెను నాటకగబుగాఁ
గోవిదులార! దాని సనుకూర్చి ప్రిదగ్ధనముం బొసర్చుచో
నేవయిన న్దోసగు లుదయించిన మమ్ముఁ గృపకొ తుమిపుడి.

శ్రీకృష్ణ

శ్రీ కృష్ణ తులా భారము.

ప్రథమాంకము

ప్రథమరంగము

స్థలము — అమరావతీపురోస్థానతథామి.

[నారదుఁడు హరినామస్మరణపరివశుండై నాట్య మొనర్చుచుఁ బ్రవేశించును.]

నార—(ఒడి తెఱిగి) ఆహా!

మ॥ అదిగో నంబరచుంబిభవ్యమణిసౌధాగ్రప్రభాజాల మ
ల్లదిగో దేవనదీప్రభూతిలహరీప్రాంచత్కణతాత్కణ మ
ల్లదిగో నందనజాత పాదప లతాంతమోదనంభార మ
ల్లదిగో నిదురీపురంబు వెల్లెడు నమందానందనిష్యంబియై.

ఎంత త్వరితముగా నరుదొచితిని. కార్యాంతర్నిమగ్నులకుఁ గాలము పోకడ తెలియదుగదా? ఇంతవఱకు హరినామస్మరణా వేశంబున సొక్కుచు నోలుచు నొడలెఱుంగక కర్తవ్యమును స్మరింపక సంచరించుచుంటి. ఇంకఁ ద్వరలో నిదురీ దర్శింప నున్నవాడ. అతడు పాలిపాలిపానిణాబువలనఁ దన భార్యకుఁ గలిగిన పరాభవంబున రాజ్యకార్యవిముఖుడై యున్నాఁడని వింటిని. ఇయ్యెడ నన్నుఁ గాంచి యతఁ డేమనునో?

ఉ॥ అంబుజనాభునిం గనెడు ♦ వ్యాజమునా జని పారిజాత పు
ష్పం బొకఁ డిచ్చి యాతని సభార్యముగాఁ దన పారిజాత వృ
క్షంబును సంగ్రహింపఁ దమకంబునఁ బుసితి నంచు నన్విరో
ధింబలె నానుజేశ్వరుఁడు ♦ దెప్పునో? లేక బహుళింతునో? 2
నా కిట్టి నందియమేల? ఆతండు నన్నుంబోలు దేవర్షులఁ దిరస్కరింపఁబూనునా? జగన్నాటకసూత్రధారుం డగు వానుదేవుని మాయ
లెఱుంగకుండునా? కావున నాకీ విషయాలున సంతయ మనవనరము.
కాని నాటి పారిజాతపుష్పవృత్తాంతంబుఁ దలపోయ సిగ్గుకొడము
చున్నది. నే నొకటిదలచిన దైవము వేరొకటిఁ దలంచుటండేసి యా
కార్యము తాఱుమాటయ్యె.

సీ॥ సరససౌభాగ్యశ్రీ ♦ స్ఫుటితాశ్మయై న యిం
దోపేద్యులకు వైర ♦ ముష్పతేలై
బారిజాతలతాంశ ♦ సరిమళమ్మునఁ తొక్కు-
సింద్రాణి కియ్యది ♦ మృగ్యమయ్యె
నవరసమాదేహి ♦ యైన వైద్యుడే
బహుగుణిలో దల ♦ వపులయ్యె
నాత్యేశ్వరానుగా ♦ గాంధకు సస్య క
పజయాబుసకు మాటు ♦ విజయమయ్యె
తే॥ గీ॥ గలహ మొనగూర్చి నాటిలి ♦ తోలఁగెఁగాని
సాటివారిల్లలో మొగ ♦ చూటమయ్యె
నకట! కలహప్రియత్వమా! ♦ వికటలీల
నెట్టి చిట్టల సాగుటి ♦ ముచినాపు ! 3

(యోజించి) కానిమ్ము. యింతమాత్రమున నారంభించిన కార్యముఁ
బరిత్యజింతునా? నాకలహప్రణయము స్వయంకోపకారి గాన మఱలఁ
బ్రయత్న మొనర్చెద. శచీదేవిని సుతసింహజేయు నెవమ్మున
శ్రీకృష్ణుండు భార్యవిధేయుడుగాక భక్తవిధేయుఁ డని నిరూపిం
చెద. సత్యభామ కీ విషయే బ్రేమకును భక్తికిని గల తారతమ్యముం
జూపి భక్తురాలిం జేసెద. ఇందులకు సర్వసత్కార్యసహాయుం డగు
శ్రీమన్నారాయణుడు తోడ్పడుఁగానె! (నిష్క్రమించును.)

—♦ ద్వితీయ రంగము ♦—

సలము :—అనునావతీ నగరము—శచీదేవి శుద్ధాంతము.

(శచీదేవి నిరలంకృత్యైవ మలినదస్త్రమై నేఁ గూర్చుండియుండ,
నిదుర్గుడు కొన్ని కుసుమాంబుల జేతనగాని చెంత నొక
యాననమునఁ గూర్చుండియుండును.)

శచి—నాథా! నాదూకులు కడుగడు దుర్గుణం బగుచున్నది.

ఇంద్ర—దేవీ! సమాశ్వసిల్లుము, సమాశ్వసిల్లుము.

శచి—నాథా! చేయుట చెప్పటయాలి సులభమైనచో మీ యాన
నే నెఱవేర్చు వెనదీయదనా?

ఇంద్ర—ప్రియసీ! అట్లనిన నెల్ల? ఎంతకాల మిట్లు దుఃఖారణ్యమున
నెల్లఁ గట్టుకొని కాఁపున ముసలైనపు? నీ కంటిని నా కాలి
బంధమై నన్నుఁ గాఁబిమ్ముఁ జేయచున్నది. లెమ్ము. సర్వ
దుఃఖతీవీర్ణుం బగు నీ దుఃఖనచక్రధిని జూపుము. నీ నీ
దినమేని కొలుపుకొంటుమున కేగెద.

శచి—నాథా! నే నేమి మిమ్ము బోవలెనని పట్టుకొంటినా? యథే
చ్ఛముగాఁ బోయి నాకు. నా యవస్థకు మీరు దుఃఖాపనేల?
కాఁబిమ్ములు గానేల?

ఇంద్ర—ప్రియసీ! నీ విట్లాడెదగునా? నాకు నీ కైగల ప్రణయ
ప్రభావ మెఱుంగనా? పరిభవరహస్యభూరిలాఘాతంబుల
బ్రభ్రాశ్యమానజీవస్థాన వగు నిన్ను వీడిపోవ నాకుఁ గాల్గ
డునా? ఇవిగో ముదాని కుసుమాంబులు. ఇవిగో హరిచందన
పుష్పంబులు. ఇవిగో సుతానలతాంతములు. వీని ధరించి
నీ దుఃఖమును చ్ఛేదియము. ఒకటి—చాఁజాతివృక్షంబుపోయిన
నింకి దానికి సమీపంబగునట్టిట నాలుగు మన నందనవనమున
లేవా? దానికై యిది దుఃఖమేల?

శచి—పాశేశా! ఎన్ని పర్యాయములు నేను నుడువవలయును? పారి జాతనష్టంబున కేను దుఃఖింప. నా కియ్యెడ సంభవించిన పరాభవమునకు దూకిలెద. దేనినైన నొర్వవచ్చుగాని పరాభవ మొర్చుట కిష్టముగదా!

ఇంద్ర—దేవీ! ఇంకను నీవు దానిని మఱవలేదా? కడచినదానికి ఎగ చుట నినబోలు శ్రేయస్సనతుల లక్షణము గాదునుమా!

శచి—అవును. చేయలేనివారిందఱు నిట్లే చెప్పదును.

ఉ! అమ్మాయి మిమ్ములెల్లె యనురాగముఁ గైకొననట్టి కృష్ణు మీ తమ్ముడు, దేవదేవుఁడు, స్వధారివశుం డని పుత్రుఁగాక, రోష మ్మఱి తోడికోడలగు ♦ సత్య యువర్షిని యప్పరాభవం బెమ్మెయి పైచుదాన హృదయేశ్వరి! యింతి తెలుగుగ నేరరే?

ఇంద్ర—(స్వగ) తోడికోడలొక్కొక్కపు లన్నదమ్ముల సఖ్యంబునకు వేరుపులులుగదా! (ప)కా దేవీ! కొంచెము పైచియుండుము. కాలక్రమమున నదియుఁ జక్కఁబడును. ఇట్టిదుఃఖముల మాన్పఁ గాలభిషగ్విగ్రహం ననుసంహు.

శచి—నాథా! ఏమి మీయోదాహరణలు! ఏసచే (అగ్ధోక్తిలో)

ఇంద్ర—దేవీ! గురువర్గం డిట్లు నచ్చుచున్నాఁడు.

(బ్రహ్మస్పతి ప్రవేశించి శచి మ్రోచు సమస్కరింతురు.)

బ్రహ్మ—ఇష్టకామార్థసిద్ధిస్తు. (ఇంద్రుండాసన మొందు చూప నాసీనుడై) దేవేంద్రా! ఈవిషయగూడఁ గోలువుకూటమునకు రాజితవి. సురరాజ విట్లు రాజధర్మియుల నిర్వర్తింప కుండుట న్యాయమా?

ఇంద్ర—గురూత్తమా! ఏమిసేయు మనముదయ? నాదముని మూలంబున నెట్టి యిష్కట్టులపొందెదను. అసాన బారిజాతసుమంబును ద్వాదశకుం గొలపోవసేయకున్న నెట్టిచిట్టలు వుట్టియుండవు.

శం! కలహప్రయుఁ డని తెలిసియు

జలజాననూతనను ♦ దను విచ్చుటచే

బలవింపవలసి వచ్చెను ;

కలహప్రియు లాస్తమఃఖిలకారకులుగదా !

5

బృహ—సురేశా ! నీవు సామాన్యులఁ బోలె నిష్టాడఁడగునా ! నార
దుని సురిరతుఁడైన క్తిగాని, శ్రీకృష్ణుని మాహాత్మ్యముం గాని
నీవు మఱచినా !

ఉ॥ హాటకగర్భసూతికలహప్రిణయమ్మై మముం గలంచె నం

చేటికి సర్వముం దెలిసి యిట్లు వచించెదవయ్య ! శ్రీజగ

న్నాటకసూత్రీధారుఁ డగు నందకుమారుని యానలేక యె

ప్పాటునఁ జేమయైనఁ గఱివంగలదయ్య ? సుపర్వనాయకా ! 6

ఇంద్రి—అగుగాక ! అయిన నారదుఁ డీవిషయమున నిర్దోషియగునా ?

శచి—గురువర్యా ! నాగిదుఁడు నిర్దోషియైనను నందకుమారుఁడు

మమ్మిట్లు బాధింపనేల ?

బృహ—ఇంద్రిణీ ! ఆ మహామహుని చ్యవ లెవ్వరికేని వేద్యంబు

లగునా ? ఆవిషయ మెట్లున్నను నతఁడు భక్తవత్సలుఁడుగాన

మనబోటి భక్తుల భక్తికి సంతసింపకపోడు.

శచి—గురువర్యా ! అతఁడు భక్తవత్సలుఁడో, భార్యవత్సలుఁడో

మొన్న నే తెలియలేదా ? మీరు నిజము గప్పిపుచ్చిన నాకుఁ

గన్నులులేవా ? నాటికి లొంగని ధన్య మెందైన నుండునా ?

బృహ—దేవీ ! నీదుఃఖావేశము నిన్నిట్లాడించుచున్నది. కాని లేని

యెడ నీకు నామాటల యధార్థము తెలియకుండునా ?

(నారదవీణానాదము విసఁబడ)

ఇంద్రి—గురుసత్తమా ! ఆ వీణానాదము నాలకింపుఁడు. నారదుఁడు

వచ్చుచున్నట్లున్నది.

బృహ—(విని) అవును. ఆ వచ్చునది. నారదుఁడే.

శచి—గురువర్యా ! అతఁడు మఱుల నేమి తెచ్చిపెట్టనోకదా !

బృహ—భయపడకుఁడు. సురేశా ! ఎదురేగి యర్ఘ్యపాద్యాదు

లొనంగుము.

(నారదుఁడు పరివేశింప నిందుఁ డర్ఘ్యపాద్యాదు లొనంగి

నమస్కరింప హస్తమెత్తి)

నార—నీ॥ స్వప్తస్తు సర్వగీర్వాణ తుమాభార
భరణ మానితిభుజావరణ ! నీకు
శ్రీరస్తు శరణాగతారాతిసంఘాత
సంపాలనప్రతాపచరణ ! నీకు
విజయోస్తు పృథులదోర్ద్విగర్వోపేత
దైత్యవిధ్వంసనాదరణ ! నీకు
మహనీయతాస్తు భామామణీమానస
హరిణైకచారుతాభరణ ! నీకు

తే॥ గీ॥ వివిధవిభవోస్తు సర్వదిద్విజయ ! నీకు
సర్వశుభమస్తు శాశ్వతైశ్వర్య ! నీకు
సతతహర్షోస్తు లోకప్రశస్త ! నీకు
బహుశభోగోస్తు స్వర్గోకపాల ! నీకు.

7

ఇంద్ర—మునీంద్రా! మీ ఘోషీర్వచనము ఫలించుగాలి! ఈ
యాసన మలంకరింపుడు.

నార—(అనీమఁడై సంత శచీదేవి సమస్కరింపఁ గల్గ్యాణ మస్తు,
అని దీవించి) దేవేంద్రా! నేఁ డేల యీ సమయమున
మీ సభాభవనము మూయఁబడియున్నది? మఱియు మీ
దంపతుల ముఖంబున విన్నదనంబు దొంచుచున్నది. దీనికి
గారణముఁ దెలుపఁ దగిన వినఁగోరెద.

ఇంద్ర—నారదా! ఇందులకుఁ గారణము నీ వెఱుంగనిదియూ? ఇదం
తయు నీ నిర్హేతుకజాయమానకృపాకటాక్షణశుభమే సుమా!

శచి—మునీంద్రా! ఇందులకుఁ గారణము మీ మనస్సు మీకుఁ
దెలుపుచుండుట లేదా? కన్నుబాడిచి కన్నీటికిఁ గారణ
మేమని యడిగిన మే మేమని చెప్పగలము?

నార—ఏమేమీ! మీ దుఃఖమునకు నేనా కారణభూతుడను?

ఇంద్ర—నారదా! మా గృహచారవశంబునఁగాఁబోలు సురోప
కారి వీవు సురాపకారివైతివి.

శ్రీ॥ కనకకళిపు సహృదయకారంబు మాయంపఁ
 బురుగోత్తముని వేడఁబోవునాఁడు
 బలిదానవౌధత్యపరిహార మొనరింప
 నబ్జనేతునికడ ♦ కరుగునాఁడు
 కంసనృశంసు విధ్వంసంబుఁ గావింప
 మామనోహరు బ్రీతిమాలునాఁడు
 తారకదైత్యసంహారంబుఁ జేయుగ
 శంకరు పార్థస ♦ నలుపునాఁడు

తే॥ గీ॥ తోడుసిడఁగ జెలఁగి మాధునిక మార్చి
 నట్టి యుపకారి వీయెడ ♦ సహితుఁబోలె
 గృష్ణ మాపైకిఁ బురికిల్చి ♦ యిట్లు మమ్ముఁ
 గట్టములపాలుసేయు తులకార్యమయ్య?

శబ్ద—సురజ్యేష్ఠసూనుండవై సురేంద్రునకును సురజనశరణ్యుం డగు
 నుపేంద్రునకును సంతతికలహములఁ గల్పించివేడఁక జూచుట
 మీకుఁ బాడియా?

నార—ఇదీంద్రులారా! నే నేమి, మీకుఁగాని సురలకుఁగాని యు
 కార మొనర్చు తేమి? నా కలహప్రియత్వమును సతతంబు మీ
 కుపకారమొనర్చుటకే కదా వినియోగించుచుందును?

ఇంద్ర—నారదా! నీ మొన్నటిచర్యయు మా కుపకార మొనరే
 సందునావా యేమి?

నార—నిస్సంశయముగా వైవదిధులు నర్వదా శుభంకరములు
 అల్పజ్ఞుల మగు మన కవి ప్రస్తుత మపకాములుగాఁదోచిన
 బృహవసానంబున నయ్యవి యుపకారంబు లని గూఢియగు
 ఏమైనను నిందు నాదోష మే మున్నది?

ఉ॥ కారణకారము డగుచుఁ ♦ గర్భవిధిక్ సతతంబు లోకసం
 వారిము నేలుచుండు సిద్ధివల్లభుఁ డొకఁడెకాక నన్నుఁ బోల్
 కారణమాత్రితెట్లు లపకార మొనర్పగలర లంచు బృం
 చారకనాథ! సుంతయయిన న్మది నెంచక పల్కఁజెల్లునే?

బృహ—నారదా ! వీరి కీరిషయమును గుఱించి చెప్పచూటిని. వీరి దుఃఖ మిట్లు వీరి మాటాడ జేరించినది. పోనిమ్ము.

నార—గురుశేఖరా ! దుఃఖాద్భుతై సంధర్మాధర్మవిచక్షణత వదల వచ్చునా? సురేంద్రా! నీ కేదుల కీదుఃఖము? సర్వచరాచర సృష్టిసితిలయకారకుం డగు చక్రపాణి గెలువలేనైతిననియా? లేక సర్వేశ్వరునకుఁ బారిజాతవిటపంబును గోల్పోయితినిననియా?

ఇంద్ర—కాదు, కాదు. అందులకు నేఁ జింతింప. నాకొఱకుఁగూడ నేఁ జింతింప.

ఉ! సందకుమార సంగరమునం గెలువంగను లేదటంచు నే వందురఁ బారిజాతవిటపంబును గోల్పడినాఁడనంచుఁ జింతం దపియింపఁ, గాని నిరంతంబు శచీరమణీమనోవ్యధా గ్నిం దిలకింపనోపక సుఖత్వము వీడెద నయ్య నారదా ! 10

నార—ఓహూ! ఇదియూ నీదుఃఖమునకుఁ గారణము. అర్థాంగివంత పతి పంచుకొనుట సహజమేకదా! ఇంద్రాణీ! నీ దుఃఖముబోవు మార్గ మెయ్యది? తెలియజేయుము. నేటినుండియు నిర్నిదుగ్గడనై దాని సాఫల్యమునకై పాటుపడియెద.

శచి—(స్వగ) అక్కటా! ఇంకెటుము దొనర్చినది చాలకకాఁబోలు మఱల యత్నించెద ననుచున్నాఁడీ నారదుఁడు! ఇతఁడు మఱల గృహుని మూకైకి దెచ్చునేమో కదా! ఏమి సేయుదును?

నార—ఇంద్రాణీ! ఏ మూలకున్నావు? ననుఁబోలు నసమర్థుల గార్యాచరణమునకు నియోగించుట యాత్మోపద్రవహేతు వగు ననియూ? భయపడకుము. ఈ పర్యాయము నాకు జయము తప్పదు.

బృహ—శచీదేవి! తెలుపుము. నారదుఁ డెఱుఁగవలెననుచున్నాఁడు.

ఇంద్ర—దేవి! నన్నుఁ దెలియజేయును నెవవా?

శచి—మునీంద్రా! మీరు దాని నెఱుంగరా? ఐన నడిగితిరిగానఁ దెల్పెద.

మ॥ అలనాఁ డాత్మమనోహరప్రణయగఁధ్రావాంధీకృతస్వాంతయై
తలవంపుల్ కడు నాకుఁ గూరిచిన సంత్యాదేవి భంగంబు వీ
నులు చల్లంబడ విన్నదాఁక, వనమండుం బారిజాతంబు గ
న్నులు చల్లంబడఁ గన్నదాఁక నెటు సంతోషింతు నో నారదా!
నార—శచీదేవీ! నీకు హర ప్రదంబగు మార్గంబుఁ దెలిసికొంటి. ఇంక
దత్సఫలతకై యుపక్రిమించెద.

బృహ—నారదా! నీ కీ కార్యాచరణంబున దైవము తోడగుఁ గాక!
నార—గురూత్తమా! నా కీ విషయంబునఁ దప్పక వాసుదేవుఁడు
సాయపడు నని తోచుచున్నది. ఏలయన

ఉ॥ అక్కమలాక్షుఁ డాత్మతరళాక్షులఁ దక్కినవారికంటెఁ ద
న్నెక్కుడు ప్రేమఁజూచు నని ధ్యేల్లరముందట మత్తచిత్తయై
నిక్కుచు నుండు సత్య కీక ధ్యేల్లరబోధక! గర్వభంగమే
నిక్కువ మంచు నమ్ము మిలఁనిక్కెడువారలు పొక్కకుందురే?

బృహ—తథాస్తు.

ఇంద్ర—నారదా! ఈకార్యంబుఁ జక్కపెట్టి మా యాజన్మాంతకృత
జ్ఞత కాస్పదంబ వగుము.

శచి—దేవీ చంద్రా! ఈకార్యంబు సఫలమొనర్చి పారిజాతాపహర
ణంబునఁ గళంకితం బగు నామనంబును, శ్రీకృష్ణ భక్తవాత్స
ల్యంబును విశదీకరింపుము.

నార—దేవీ! అట్లే యొనర్చెద నమ్ముము. పాశశాసనా! ఇంక నాకు
సెలవా?

ఇంద్ర—నారదా! పోయిరమ్ము. నీ యుద్యమమును మేమిచ్చట నుండి
వీక్షించుచు జయప్రదంబై సంత మా యానందము నుచితరీతిఁ
బ్రీకటించెదము.

నార—అట్లే యొనర్చుము. శచీదేవీ! సురగురూ! నేఁ బోయివచ్చెద.

(నారదుఁడు నిష్క్రమింప)

బృహ—దేవీ! ఇంక నీదుఃఖము మానుము. నీమనోరథంబు లీడెను.

శచి—(నవ్వుచు) గురుతల్లజా ! మీ యాశీర్వచనప్రభావమున నట్లే యగుఁగాక !

ఇంద్ర—జేపీ ! ఎన్నాళ్ళకు సెలవుగా నీమందహాసచంద్రిక మఱలఁ గాంచు భాగ్య మబ్బెను. ఇంక నీవంత యంతమొందెఁగదా ? నే నింక నేఁడు సభాభవనమున కేగవచ్చునా !

శచి—నాథా ! పోయి కీఘ్రిముగ రండు.

ఇంద్ర—గురుచంద్రా ! రండు, సభాభవనమున కేగుదము.

[ఇంద్రబృహస్పతులు నిష్క్రమింప యవనిక పడును.]

సతీ సక్కుబాయి

గంభీరత : — సోమరాజు రామానుజరావుగారు.

సక్కుబాయి పత్నివ్రతామయి. భగవంతునిచేత అత్తగా రికి సేవ చేయించిన గారిడికి. శ్రీకృష్ణుని సహాగాజేసికొనిన నెరజాణ. పాదురంగని భార్యగాజేసి, తనమగనికి సౌఖ్యము నంగిన మంత్రీవాదిని. భక్తిరసాయనము లోకములో వెదజల్లి జనుల యజ్ఞానరోగమును హాపునూసిన వైద్యురాలు. అమాయకుడగు తనభర్తను నలుపిముల నేటించిన పుష్ప త్మరాలు. యనదూకివారి యత్తిగాదిచేత కోరికలముపడి, యామెను పాదురంగని భక్తుగాలిగా జేసిన తనస్విని. అంధ్ర దేశమంతటను ప్రదర్శింపఁబడి కీర్తిగాంచిన నాటకము.

నెల రు 0—12—0.

వలయువాడు : — సరస్వతి బుక్ డిపో, బెజవాడ.

శ్రీ కృష్ణ తులా భారము.

ద్వితీయాంకము.

ప్రథమ రంగము

స్థలము—ద్వారకాపురో ప్రాంతభూమి.

(నారదుడు గాన మొనర్చుచు బ్రవేశించును)

ఈ సారిజాతలతాంతామోదము నే ద్వారక జేరితి నని తెల్పు
కయె తెల్పుచున్నది. (దృష్టి సారించి) అదిగో సాతాజితీ ప్రేమదా
వసము. అందు శ్రీకృష్ణుని జెప్పటివలె సత్యాదేవిగూడి విహార
మొనర్చుచుండును. సత్వర మేగి వారి దర్శించి కార్య సాఫల్యంబున
కంకురార్కణ మొనర్చెద. (కొంత నడిచి) శ్రీకృష్ణుని దాయకొలది
కార్యమెట్లు పరిణమించునో యని నామనంబు తహతహపకుచున్నది.
ఆ సత్యభామావిధేయుడు నా సత్యభామాగర్వాపహానోద్యమంబు
నకు సహకారి యగునా? (యోచించి) ఇట్లు నాబోట్లకు శంకిప
నగునా? ఆ భక్తచస్మిలుండు భక్తులసన్నానోధంబు లీడేర్చుకుండునా? ఆ
సర్వగర్వాపహానుడు సత్యాదేవిగూడ మడంపకుండునా? కావున
నిర్భయముగా నేగి పూర్వి మానోదించిన విధ బుర నాచరించెద.
(కొంతనడిచి) సత్యాదేవి ప్రాణశ్వినుసంపూర్ణానురాగంబు తనయెడం

గలదనిచీటికి మాటికి దన సపత్నులతోఁ దగవులాడుచుండు. ఈదిన మట్టికలహ మొకటిసమకూరెనా సరియే. లేనిచో నేనే యేదోవిధమున నొక్కటి గల్పించెద. కలహకల్పనము నాకు వెన్నతోఁ జెట్టిన విద్య గదా! తర్వాత నా సత్యాదేవికిఁ బుణ్యకవిత ముపదేశించి పారిజాత వృక్షంబును, వాసుదేవుని దానంబుగాఁ బరిగ్రహించి సత్యభామను రుక్మిణిబోలె భక్తురాలిగా నొనర్చెద. ఇచీదేవి కానందంబుఁ జేకూర్చెద. నా మనోభీష్టాబు నొపేర్చుకొనియెద. దేవా! నందనం దనా! నిన్ను నమ్మినవారి కేమి కొఱత?

సీ॥ దుర్వాసునస్త్త్రులుఁ ♦ దుష్టాసంగ నను వేడు
నంబరీషున కెట్టియూర్తి గలిగె?
జనకు బాధలనుండి ♦ మనుషంగ ననుఁ గొల్పు
ప్రహ్లాదునకు నెట్టిబాధ గలిగె?
దుశ్శాసనునిబారిఁ ♦ దొలగింప నిన్నెన్ను
దుష్టపదపుత్రుఁ కెట్టి బాసంగు గలిగె?
మొసలిమోముననుడి ♦ ప్రావణగా నిన్నెంచు
సభ రాజునకు నెట్టి యెగు గలిగె?

తే॥ గీ॥ వారు పీననేల నీభక్తలతికి
నార్తరక్షణ! నీ పుండఁ ♦ నార్త గలదె?
శిష్టపోషణ! నీ పుండఁ ♦ జంత గలదె?
భక్తవత్సల! నీ పుండఁ ♦ భయము గలదె?

(నిష్క్రమించును.)

ద్వితీయ రంగము.

స్థలము—ద్వారకాపురిపొంతో ద్యానవనము.

సత్యభామాకృష్ణులు ద్యానవనవిహార మొనర్చుచుందురు.

నళినియు వసంతకుడును జెరియొకవర్గకానిలిచియుందును.)

కృష్ణ—సత్యా! ఈ యుద్యానవనలక్ష్మి శృంగార మెందులకో నీకుఁ
దెలియునా?

తే॥ గీ॥ పాదశృంగ బను మలినాంబురంబు వదలి
తలిరుటాకులచెంగాని వలువ గట్టి
కుసుమములఁ దాల్చి మాధవుఁకూర్చిఁ గోరు
నువవనేందిర నిక్కంబు యుల్పలాక్షి!

సత్య—ప్రాణప్రియా! ఇది స్త్రీజన సహజవ్యాపారముకదా! మనో
హరులప్రేమ గడించుటకు మా కిందరికు శృంగారమే కదా
మూలధనము!

కృష్ణ—ప్రేయసీ! అవును. ప్రేమసురాపాన మెట్టివారలనైన నిట్టి
యాట లాడింపకుండునా?

సత్య—మనోవల్లభా! ఆ ప్రేమయేలేకున్న నీ లోకమే పాడుగదా!
నీ ప్రయోగమేకదా నా కీలోకమును వానయోగ్యముగా నొన
ర్చుచున్నది. ఈ ప్రణయము మహిమ నిర్వర్ణనీయము.

తే॥ గీ॥ సారిసంసారిభవన సౌస్థానంబు
మానసికదుఃఖముల మాన్పు యచ్చుమారు
కొలువఁగారాని తఱుంగని నెలకురాని
ప్రేమతోడుతి సరిసాటి యేమి గలదు?

కృష్ణ—(స్వగ) భక్తియని నీ కెఱుకపడని దొండు గలదు. నార
దుండు నీకు శీఘ్రముగా దాని నెఱిగించును లెమ్ము.

సత్య—నాథా ! ఏల ప్రత్యుత్తర మీయకున్నారు? హృదయేశ్వరు
ప్రేమాగ్ధోరాశిఁ దలమునుక అందుచుండు నీరజనేత్రులకు
వాంఛనీయ మొండు కలదనియా? అట్లయిన మీప్రేమ నా
ప్రేమవలె సమగ్రమైనది కాదు. అక్కటా ! ఇది నిజమేనా?

కృష్ణ—ప్రేయసీ ! ని న్నందఱకంటె నెక్కుడుగాఁ ప్రేమింతు ననుట
కీ పరిజాతవృక్షము సాక్ష్యముగాదా? ఇంకను నిట్టి వనేక
ములు నాకు నీయెడఁగల నిస్తులప్రేమంబును సూచించుచుండ
లేదా? ఎన్నిసారు లీవిషయముంగూర్చి నుడువవలయును?

సత్య—నాథా ! ఇట్టివార్త లెన్నిపర్యాయములు విన్నను నింతులకు
వెగ టగునా? చూడుడు. మీరు నాపైఁ బ్రేమగలిగి
యున్నంతవరకు లోకమంతయు నాకుఁ బ్రేమమయముగా
నున్నది. ఈ ప్రేమభావ బనివార్యంబు. దీనికి లొంగని
దెందును గన్నట్టదు.

సీ॥ భ్రమరంబు భ్రమరికి ♦ సుమరసంబును జూపి
త్రాగించి శేషంబు ♦ త్రాగుచుండు
మృగము మృగినిఁ జేరి ♦ శృంగంబుతో గిరి
స్పృశనసుఖముఁ గఁప్పటచుచుండు
కరినోటఁ గరిణి పంకజదేవిగంధిల
నీరంబుఁ గరవంతో ♦ నించుచుండు
హంసంబు హంసికి ♦ సర్ధభుక్తము లగు
బిసకాండములఁ దిన ♦ నొసఁగుచుండు

తే॥ గీ॥ శుకము శుకకాంత కార్త్యచంచువునఁ బెచ్చి
మావిఫలముల మెసవంగ ♦ మరపుచుండు
నార ! ప్రేమమాహాత్మ్య మే ♦ మనఁగవచ్చుఁ
చేతనావళి నెల్ల వశీకరించె.

కృష్ణ—బేలా! ఇదంతయు వసంతర్తులక్షణము గాదా?

సత్య—నాథా! దేసి లక్షణమైనను, నా కెంతయు దర్శనీయముగా నున్నది. ఏని కన్నటి కిట్టి యనుగాగమును గఱపిన మహాను భావుఁ డెవఁడో?

కృష్ణ—సీ॥ వల్లరులకు విటవస్రసారము బో

ధన మొసర్చిన యువాఁ ధ్యాయుఁ డెవఁడో?

కాంతిల కనురూపకాంతులఁ గన మోహ

ముపదేశ మొసఁగిన యోజ్ఞ యెవఁడో?

చూద్రకాంతములకుఁ జూద్రదస్మయమున

హరుసిగవఁ గఱున యగుఁ డెవఁడో?

కంజములకు భానుకరిప రామ్మబో

ధామ నేరిపిన బొంభకుఁ డెవఁడో?

శే॥ గీ॥ యా సమస్తచరాచరాఽధ్యాపకుఁడె

నీవు చూపిన కాముకీవిచయములకుఁ

గూడ వలపును గఱపిన వాఁ డెఱుఁముఁ

దలియఁగా నేనివైతివే? యజ్ఞయన!

౭

సత్య—ప్రాణేశా! తలియకకాదు. మీ నోటినుండి వినఁ గుతూ హలపడి యట్లడిగితిని. అదిగో! ఆ బొలకుంగమును జూడుదు ఆలలచే డస్సి పాదపచ్చాయ విశ్రాంతిఁజెందుచు నొక కుంగిఁ గాంచి దానితోఁ జేరిలాటంబునకుఁ జొచ్చినది. ఎంత తెలివిలేనిది?

కృష్ణ—ప్రేయసీ! దీని కచ్చెరువంద నేల?

ఆ॥ వె॥ ఏడి వెంట నంటు యేణంబు మౌఘ్యంబు

దూఱనేల? యెట్టిధీమసకును

వెలది వేగుచుక్కి యదికుంచినంతనే

తెలివి తెల్లనాఁడే? లుతాగి!

మఱియు దీనికి దృష్టాంతముగా—(అర్థోక్తిఁగా)

(వసంతకుడు నల్లినది దనతోడ వసవిహారమొనర్చి రమ్మని సైగఁజేసి

తిరస్కరించెగాంచి, యొడయెక్కుటయు నాఁకిలి యెత్తుటయు

సూచించు నికృతాభినయమొనర్చి కృష్ణుని డగ్గఱి)

వసం—వయస్యా! వయస్యా! నీ వీ భామతోడి సరససల్లాపముల

నాటపాటల నామాటయే మఱచినట్లున్నది. కడుపు మలమల

మాడుచున్నది. ఇఁక మజ్జనభోజనాదు లొనర్తము. రమ్మ.

కృష్ణ—వయస్యా! నీ కష్టచే గూఁకిలియెత్తుచున్నదా?

వసం—ఆటలాకువారి కాఁకిలి తెలియునా? ఎంతప్రొద్దెక్కినదో

చూడుము.

కృష్ణ—(చూచి) అవును. నాగిగా నుండిన లోక బాంధవుఁడుగూడ

విరాగి యయ్యె. ప్రేయసీ! ఇంక నీనుండిగమున కేగుదమా?

నా వయస్యుఁ డాఁకిలి కోర్వలేకున్నాఁడట!

సత్య—మీ వయస్యున కాఁకిలియెత్తని క్షణ ముందునా? అయిన

మీ కిట్టమైన సంతకపుగమున కేగుదము రండు.

(సత్యాకృష్ణులు ముందును నల్లినవసంతులు వెనుకను నడచుచుండ

జాంబవతీ మిల్చివినదా సమేతియై రుక్మిణి ప్రవేశించును.

అందఱును కీర్తికృష్ణునకు మోఁకఱించి సమస్తరింప)

కృష్ణ—కల్యాణమస్తు. భీమరాజపుత్ర! ఏటి కిట్లు నపత్నులతోడ

విచ్చేసితివి?

రుక్మి—(చెలికత్తెలతో లేచి) నాథా! కార్యార్థినినై వచ్చితిని. నా

దొక మనవి కలదు చిత్తగింపవలయు.

కృష్ణ—వైదగ్ధీ! తెలియఁజేయుము. అట్లే కావించెద.

(సత్య కోపఘూర్ణితవేషియై వెనుకకుఁ దిగి నిలుచును. నారదుఁడు

మెల్లగాఁ బ్రవేశించి యొకపార్శ్వమున నిలిచి)

నార—మంచినమయమునకే వచ్చితిని. ఈ సత్యభామాముఖమునర్థ

గలహంధకారోదయమ్మునకు మున్నందు దొంచు సంజకెం

జాయ గన్పట్టుచున్నది. ఎందులకో? ఇందుండి వినియెదగాఁక!

రుక్మి—ఉ॥ సందకుమార ! పుట్టినది నం బని నేఁ డతివైభవంబుగా
బంధుగుల స్సపత్నులను ♦ బ్రాహ్మణులం బిలిపించి విందొన
ర్పం దలకొంటి; నా కిహపథరంబుల దిక్కగుమీరు సత్యతో
నందుల కేఁగుదెంచి ముదఁమందగఁజేసి యనుగ్రహింపుఁడీ !
వసూ—భళీ ! నా కీదినము రెండుచోట్ల పప్పుదప్పశమును. ఎచ్చటికిని
పోవుదును ?

కృష్ణ—(సప్రవచు) సత్యా ! మీ యక్క పార్థసను వింటివికదా !
అట్లొనర్తుమా ?

సత్య—నాథా ! నేఁడు మీపట్టమహిషికిఁ బుట్టినదినమైన, నాకు మెట్టిన
దినము. అందులకై విందొనర్ప సర్వప్రయత్నము లొనర్చి
యన్నదాన. సఖినీ ! ఈ దినము గోవిందునకు విందొనర్ప నే
నాజ్ఞయిడలేదా ?

సఖి—అవునమ్మా ! ఈదినము మీ రత్తగారియింటికి వచ్చిన శుభదిన
ముగదా ?

నార—(స్వగ) ఆహా ! సత్యాదేవికిఁ దగినదానియే లభించినది.

మిత్ర—సత్యాదేవి ! ఇంతకుము న్నెప్పుడు నీ వీ దినము మెట్టినదిన
మని చెప్పకయుంటివేమి ?

సత్య—నే నెప్పుడు చెప్పిన న న్నడుగువా రెవరు ?

రుక్మి—సోదరీ ! మెట్టినదినమున విందొనర్చువారు గలరా ?

సత్య—ఆహా ! జరిగిన నన్నిదినములు విందొనర్చగూడదా ?

జాంబ—సాత్రాజితదేవి ! అట్లని వెన్నెలగొడుగుఁబట్టువా గుందురా ?

కృష్ణ—(జాంబవతిని వారించి) సత్యా ! అయిన నీ యిష్టమేమి ?

సత్య—వా యభీష్ట మేమని వేఱుగా న న్నడుగవలయునా ? ఓణము
క్రింద మీరు నామందిరమునకు వచ్చెద మని బయలుదేఱ
లేదా ? సరే ! కానిండు. మీ కెవ్వరిగృహ మేఁగి విందారగింప
నిష్టమో మీరే నిర్ణయించుకొనుఁడు. న న్నడుగనేల ?

కృష్ణ—(స్వగ) సత్య కప్పడే కోపమువచ్చె. కాని మ్మిది యెంతయు
నారదకార్యమున కనుకూల మగుగదా !

మ॥ అరవిందేక్షణ సత్యభామ పటుమోహంధీకృతస్వాంతయై
మరలక రుక్మిణితోడి పంతునకై ♦ మర్యాద పోనాడి ని
ష్ఠురవాక్యంబుల నాడఁ జొచ్చె నిఁక నీజోకం బరా కూన కీ
తరుణంబం దెఱిగింతు మన్మహితభక్తత్రాణపారీణతన్. 8

ముం దీవిధమున నుడివెడఁగాక! (ప్రకా) వైదర్భీ! వింటివిగదా,
నీ చెలియలి పృథ్వీతరము! ఇంక న న్నీమి నేము మనియెదవు?

రుక్మి—దేవా! నేను మీకుఁ గర్తవ్యము బోధించునంతదాననా ?

మ॥ జలజాతేక్షణ! సర్వకామదునిగా సర్వజ్ఞుగా మిమ్ము వి
జ్ఞులసంఖ్యేయులు సర్వకాలముల నుద్బోధించుచో, మీకు నేఁ
దెలుపంజాలుదునయ్య! కార్యమును ధాత్రి న్నన్నుఁబోల్పిడివా
రల కొనా కనులిచ్చువారలకు మాఁగ్గంబు బ్రదర్శింపఁగన్? 9

జాంబ—నాథా! మీరు రుక్మిణీదేవిప్రార్థన వినకమున్న దాని నొడఁ
గూర్తు మనలేదా?

కృష్ణ—వైదర్భీ! సత్యయిష్టపడిన నాఁచూటక మేమియు లేదు.
సత్య నడుగుము.

నార—(స్వగ) తానమాడఁబోయిన తీర్థ మెదురయ్యె. ఇంక నా
కార్యము జయప్రద మగు. సత్య తన్మతాణములనైన నిచ్చుఁ
గాని కీకృష్ణునిప్రార్థన నీయదుగదా !

మిత్ర—నాథా! మేము సత్య నేల యడుగవలయు? మీరు సత్యను
వలె మమ్ములఁ బెండ్లాడలేదా? మీయెడ సత్యభామ కున్నంత
చనపు మాకు లేదా?

చ॥ ధవుఁ డగు నిన్ను వేడిన నెఱదం గల కోర్కెల నెల్లఁ దీర్తు వం
చవుర! తలంచి భీమసుత ♦ యాత్మమనోరథ ముగ్గడింపఁగా
సవతిని వేడు మాచుఁ బలుసాడులు బల్కెద వేమి న్యాయమో?
సవతి యొసగునా ధవుఁ డొసంగనివేడుక? ప్రాణవల్లభా! 10

జాంబ—పా'జేశా! మీ వనుదినము సత్యయింటనే బుదిగా నుండు
రుగదా! అట్టిచో మాపుట్టినదినములందైన మాగృహములకు
రాగూడదా?

మ॥ సతియొక్కర్తుక చూరుపట్టుకొని సంసారంబుఁ గావింప ని
శ్చితిచిత్తుండవయేని, యేమొగముతో ♦ శీతాంశుబిబాస్యల
స్వతులంగాఁ గొన సాహసించితివా? యేచందంబున న్వారి నా
తన సౌఖ్యాబుధిఁ దేల్ప నెంచితివా? నాథా! సుంత యోజింపవే! 11

రుక్మి—నిచ్చెలులారా! నాకు నాడకుండు. దోషము సుండీ! (సత్య
భామదండ కేసి) చెల్లెల! నేడుమాత్రము పా'జేశ్వరుని
నాయుంటికి రానిచ్చి నలుగురుబ దుగులలో నాపరువునిల్పము.
నీ కాజన్మాంత మీదుకొని గృహజ్ఞురాలైన యుండెద. నీవు
“సతే” యనిన నాతఁడు మాతాడక యంగీకరించును.

సత్య—రుక్మిణీ! ఇ దేటి బేలతనము? నీ ప్రేమచే నీసపర్యలచే నాకుని
యనుగ్రహము సంపాదించి నీమనోరథంబుల నెఱవేర్చుకొన
వలయుగాని పరులపార్శ్వనలచే బతిని స్వాధీనుఁ జేసికొనఁ
దలంచువా రుందురా? సపత్నులు మంచివారైన ధన మిష్ఠిం
తురు; ధాన్య మిష్ఠితుగు. కాని చన విష్ఠితురా? దేనినైన
నితరులతోఁ బంచుకొనెదరు. కాని భర్తృప్రణయమును బంచు
కొనెదరా? ఇక నీమాటల మాని వెడలిపోయ్యు.

రుక్మి—సత్యా! నీ వనుదిన మనుభవించుసౌఖ్యము మీ మొకపూట
యనుభవించిన నీకు లోప మగునా?

సత్య—బేలా! పా'జేశ్వగుప్రణయ మొత్తయైన వెక్కన మగునా?

క॥ ధనధాన్యాదికములఁ గని

తనిసినఁ దనియుదురుగాని ♦ తనభాత్యులు భ

ర్తృనురాగామృగిరససే

వనమున నెప్పుడైనఁ దనియుఁ వారిలు గలరే?

మిత్ర!—సత్యా! ఇది నీకాల మని ముందు వెనుక లారయక మాటాడకుము. ఎన్నటికిని గాల మొక్క-రీతిగా నుండదునుమా!

జూబ—సత్యా! మా కిదటకుఁ బ్రాణేశునుండి వియోగముఁ గల్పించి నీవేమి బావుకొనియెదవు? కీవుమాత్రము రుక్మిణిని వేడుకొనుకాలము రాకుండునా?

చ॥ వనరుహనేత్రు! మోహము సఠనారిగఁ గాంచియు నిట్లు దానితోఁ దనివిని జెడవరక సఠలంబును నాతిని నీచు బుదిగాఁ బొనరుప నొతు వీవు నసఘోషియో! 'ఘోభికి మూట నష్టి' యా ననుజనవాక్య మియెడ యథార్థముగా నగునే ము చూచుమా! 13

రుక్మి—నచ్చెలులారా! ఊనికుడును. సత్య నెత్తిపొడుచుట మాని వేడ్కో లొనరితెము రండు.

సత్య—నాథా! ఈయాడుపులుల నాపైకి రేపి వినోదముఁ జూచుచుండెద రేమి?

శా॥ ఈలోలాక్షులు నీప్రియోత్తమను సఠిన్నిలీల నెన్నేని నిగదాలాపంబుల నాడుచుండు నెడ మాఘాడంగ మోమోడి, 'కెంకేలై నం గదిలింపకుండ నగుచుం ధిగిగంట వీక్షింతువో' జాలుంజాలుఁ బ్రశంసనియ మగు సీచాతుర్య మాత్మేశ్వరా! 14
మీ రీ తూష్ణభావము వదలకున్న నే నిం దుండను.

(పోఁ బోవుచుండఁ గృష్ణుఁడు వెన్నాడి తోడితెచ్చి)

వసం—(జనాంతికముగా) నే నెన్నియో తెలివిమాలినవను లొనర్పితిఁగాని నా మిత్రునివలె నెసమిదిమందిభార్యల మాత్రము కట్టుకొననైతి. అట్లే యొనర్చిన నాయవస్థ యెట్లుండియుండునో?

కృష్ణ—సత్యా! ఈ స్వల్పవిషయమున నింత పట్టుదల యేల? ఇంత తర్కమేల?

ఉ॥ ఎన్నఁడు వేడరాని వసఃజేక్షణ రుక్మిణి వచ్చి, నిన్నునుకొనన్మును నేడు పుట్టినదిసం బని యెంతయుఁ బ్రేమతోడ, మృ

హృన్మము లారగింప స్వగృహంబునకు న్దయసేయ వేడుచోఁ
గన్నడసేయఁబూనెదవు ♦ కంజదళాక్షి! యి డేటి న్యాయమో ?

నార-(జనాం)ప్రణయాంధలకు న్యాయాన్యాయపివేచనబుద్ధి యెక్కడిది?

కృష్ణ—ప్రియసీ ! నీ వెప్పుడు నైదర్శిశుద్ధాంతముఁ జూడలేదుకదా!
నేఁడు చూచెదవుగాని రమ్ము. నీయంతఃపురమునకును దానికిని
దారతమ్య మెఱుకపడును. (చేఁ బట్టుకొన, నత్య విదలించి)

నత్య—ఈ యిచ్చకముల నాముందఱ నాడకుము. నీ కంత కోరికగా
నున్నఁ బోయి చూడుము. సఖినీ ! మనకేల యీ గొడవ?
రావే మన మింటికిఁ బోవునము. (పోఁబోవ)

కృష్ణ—(స్వగ) ఓహూ, శుశ్రిమించి రాగమునఁ బడుచున్నదే.
(ప్రకా) సత్యా! నిలుపుము, నిలుపుము. వసంతకా! ఈ విష
యమున నీ యభిప్రాయ మేమి ?

వసం—(స్వగ) ఆహా ! పాపాలకెల్ల భైరవుఁడ నేనొక్కడ నున్నాఁడ
నని దీని నామెడకుఁ జాట్ట నావయస్కుఁడు యోచించినట్లున్నది.
కానిమ్ము. ఇప్పు డేవత్తిముఁబూనినను నాకొంపపైకి వచ్చును.
సతీపతుల వాదముల మధ్యనర్తిత్వము కరము విపక్వరము.
కావున మానమే నాకు సర్వార్థసాధనము.

నత్య—ధూర్తబ్రాహ్మణా! పలుకవేమి? నీకీ చెవు డెన్నినాళ్ళనుండి?

కృష్ణ—బ్రాహ్మణోత్తమా ! న్యాయానుగుణంబుగఁ బ్రీత్యుత్తర
మిమ్ము.

వసం—(స్వగ) అక్కటా! ఈబెడఁడ తప్పనట్లు లేదే? ఏమొనర్తు?

నత్య—ఏ మింకను నెమరువేయుచున్నావు? చెప్పెదవా, లేదా?

కృష్ణ—వయస్యా! ఏమిది నీ కుశాగ్రబుద్ధికి మించినవిషయ మగునా?

వసం—ఈతకు మించిన లోతుఁగూడ నుండునా? ఇదే చెప్పుచు
న్నాను. వయస్యా! గుక్మిణీదేవి యింటికి (నత్యభాష 'అ' యని

యుటిమిచూడ) సత్యాదేవియింటికి, (జాంబవతి బెడరింప)
రెండు చోట్లకుఁ బోయి వింవొనర్చుట బాగు.

కృష్ణ—వయస్యా వయస్యా! ఎంతమాచి తీర్పరి వోయి! నీబోటి
భోజనప్రియునకుఁ దగినట్లు పలికితివి.

సత్య—మూర్ఖుడా! ఎవరియింటికో మొకరియింటి కని స్పష్టముగాఁ
జెప్పరాదా?

వనం—మీయింటికే. కాదు. కాదు. రుక్మిణీదేవి యింటికే. కాదు.
కాదు. మీయింటికే. ఏమో నామతి చెడిపోయినది. నన్ను
దుగకుండు.

సత్య—నాథా! ఈరెండు మోమోటముచేఁ దబ్బిబ్బుపడుచున్నాఁడు.
ఈరెని యభిప్రాయము మాత్రము మీరు నా యింటికి
రావలయు ననియే. గండు. (చేపట్టి లాగుచో)

జాంబ—రుక్మిణీదేవీ! రమ్మ రమ్మ, సత్యభామా విధేయుఁడేమి,
యితరుల ప్రార్థనల కీయకొనుట యేమి? వారికి సత్యాదేవి
తిట్లు, తన్నులు మన పూజలు పురస్కారములకంటె వేయి
మడుగులు కామ్యంబులు, సహ్యంబులు మగవార లంద
రింతేకదా!

ఉ॥ అన్నులమిన్న లెంతయు నయిమ్ము భయమ్ముఁ దుఱంగలించఁ జే
సన్నల నెల్లకాల ముపచారములం బొనరించి పెద్దగా
నెన్నుకొలంది ప్రాణవిభుఁ డెల్లదముఁ బచరించుచుం దిస్స!
తన్నెదుకాలు ముద్దుఁగొనుతదజ్ఞులుపో లలితాంగి! పూరుషుల్.

వనం—(జనాం) నిజము. నిజము. ఇందులకు నావయస్సుని చరిత్రమే
తార్కాణము.

సత్య—జాంబవతీ! రసికవర్ణుల చర్యలు భట్టాశపుత్రీ కెఱుకపడునాఁ
తే! గీ॥ తాను వలవని సతి మహాదరముకంటె
దాను వలచినసతి కాలితన్న మేలు ;

తాను వలవని సతి ఘనస్తవముకంటఁ

దాను వలచిన సతి పల్లెదమ్మె ప్రియము. 17

కావున నాధునకుఁ జక్కట్లు దిద్దక నీదారి నీవు పొమ్ము.
రా, నాథా ! రమ్ము (పోబోవుచుండ)

గుక్మి—(మోకరించి పాదములఁ బట్టి) భక్తవత్సలా ! మీ భక్తురాలి
ప్రార్థన మంగీకరింపరా ?

ఉ॥ నమ్మినవారలన్నిరసనమ్మినరింప రఁటంచు నమ్మి ని

త్యమ్ముఁ ద్వదీయ మంగళపథదమ్ముల నెమ్మదిఁ గొల్పుచుండు న
న్నిమ్మెయి సర్వబంధుజనబృందముమోలఁ బరాభవింప న్న్యాయమ్మె, శుభావహమ్మె, ప్రణయమ్మె, యశమ్మె, తిలోకనాయకా !

నార—నా కిదే యదను. (గాన మొనర్చుచుఁ బ్రవేశింప)

కృష్ణ—దేవేరులారా ! అడుగో నొందుఁడు పచ్చుచున్నాఁడు. రండు
ఎరుకేగి నమస్కరింతుము. (భార్యలతోఁగూడ నమస్కరింప)

నార—ఇష్టకామ్యార్థ సిద్ధింస్తు.

కృష్ణ—నారదమునీంద్రా ! మీ రాకవలస మా గృహంబు పావన
మయ్యె. మఱియు మంచినమయమునకే వచ్చితిరి. నా కొక
ధృవంశయ మివ్వడు కలిగినది.

క॥ మెట్టిన దిన మని సత్యయుఁ

బుట్టిన దిన మనుచు భీష్మపుత్రీయు నన్ని

ప్పట్టునఁ బిలుతురు విందున ;

కిట్టియడల నెచటి కేగ హితవో చెపుమా ! 19

సత్య—నాథా ! ఆలుమగల తగవుల నన్యలా తీర్చవారు ? మీరు
నన్ను చిట్టడిపెట్టడలఁచినటు లున్నది. నేఁ బోయెద, మీరు
వచ్చిన నాతోడ రండు. (పోబోవుచో)

కృష్ణ—లేనిచో ?

సత్య—పోండు, మీ యిష్టము వచ్చినట్లు. న న్నొల్లనివాఁడు నాకేల?
(నళిని కచ్చటనుండ సైగఁజేసి నిష్క్రమించును.)

కృష్ణ—సత్యా! పోయెదవా? కానిమ్ము. నారదా! ఏ మనియెదవు?
నార—దేవా! నీవు ధర్మకర్తవు, ధర్మభర్తవు, ధర్మభోక్తవు. నీకా
నేను ధర్మసంశయము దీర్చువాఁడను!

క! జరిగినది, జరుగనున్నది,

జరిగెనునది నీ వెఱుంగఁజాలియు, న న్ని

త్తతి నీయటమటఁ దీర్పఁగఁ

దఱచియుడుగు తెల్ల నీదుఁదయచేతఁగదా!

20

కృష్ణ—నారదా! అడిగిన నుడువఁగూడదా? సత్యప్రేమ మగణ్యము,
రుక్మిణిభక్తి యనన్యము. నాకు వీ రిద్దఱ నెవతె ప్రార్థన మంగీ
కరింపవలయునో భోజనమున్నది.

నార—భక్తవత్సలా! భక్తజనావనాసక్తుండనై యవతారంబుఁదాల్చిన
మీకు నీ తరుణమునఁ గరణీయమును నేను దెలుపవలయునా?

కృష్ణ—అగుఁగాక! వైదక్కి! నీ యింటికే బోవుదము రమ్ము.

రుక్మి—నాథా! సంతసమయ్యె. మిమ్ము నమ్మినవారలకు వేఱగునా?

జాంబ—(స్వగ) ఈ శృంగభంగముతరువాత సత్య మోముఁ జూచిన
నెట్లుండునో!

కృష్ణ—నారదా! మా కతిథివిగా రమ్ము. దేవేరులారా! ఇఁకఁ
బోవుదమా?

రుక్మి—నాథా! ఇటు, ఇటు.

(నిష్క్రమింతురు.)

వసం—అక్కటా! ఈ దిన మేదో ప్రళయము కానున్నది. నా కొంప
మీఁదికి రాకుండఁ గోటిదండములు. (నిష్క్రమించును.)

సళి—కానిమ్ము. ఈ సంగతి సాతాజిబీదేవికిఁ దెల్పి వీరి పనిఁ బట్టిం
చెద. (నిష్క్రమింప యవనిక పడును.)

శృతీయరంగము.

స్థలకము—సత్యభామ శుద్ధాంతము.

(సత్యభామ సెజ్జవైమసలుచు శయించియుండ నలిని విసరుచుండును.)

సత్య—నలిసీ! నా ప్రిణాప్రియుండు నా ప్రేమ మగణ్యమని యెఱింగి
యు రుక్మిణి భక్తురాలని యా మానిని ప్రార్థన కీయకొనియెనా?
ఇంక నాకు దిక్కెవ్వరు?

నలి—దేవీ! మీ రిట్లదైర్యపడకుండు. విధిలేక మీ మనోహరుం డా
తన్వంగి గృహమ్మున కేగెఁగాని మక్కువచేతఁ గాదు.

సత్య—నలిసీ! నీమాట నెట్లు విశ్వసించునే? నా ప్రాణేశ్వరుడే
రుక్మిణి భక్తికి సంతసించి యా లతాంగికి వశుఁ డయ్యెనుగదా?
సఖీ! దీనింబట్టిచూడ నా కా రుక్మిణిమార్గమే పతిప్రణయంబు
నిల్పుకొన నుత్తమమార్గ మగునేమో యని సంశయ మొదవు
చున్నది.

ఉ॥ మృక్కెడునారి చేవిడిచి ♦ మృక్కుడునారి నె ప్రాణవల్లభుల్
మక్కువతోడఁ జూతు రనుమాటను నెమ్మది విశ్వసించి, నే
నక్కరణిం జరింప వితథయయ్యెను నాజతనంబులెల్ల; నిం
కెక్కడి ప్రాణనాథుఁ, డిక ♦ నెక్కడిసౌఖ్యము నాకు? నచ్చెలీ!

నలి—దేవీ! భయపడకుము. శ్రీకృష్ణుఁ డప్పటికిని సత్యభామా
విధేయుండు గాకుండఁడు.

సత్య—నలిసీ! నేటిచర్యఁ జూడ సత్యభామా విధేయుడనియే
తెల్లమయ్యె.

నలి—దేవీ! ఒకముహూర్తకాల మోపిక చిక్కఁబట్టి యుండుము.
ఎవరిమాట నిజమో తెలియును.

సత్య—చెలీ! ఒకవేళ శ్రీకృష్ణుఁ డిటు వచ్చిన వచ్చుగాక! వచ్చి
యచ్చిక బుచ్చిక నాలుగుమాటలాడి బేల నగు నన్ను వలలో
వై చికొనుగాక! అంతమాత్ర నాజగడాలచీలి నారదునికంటఁ

బడిన నాపరిభవము లోకమంతయు వ్యాపింపకుండునా ! శచీ
దేవ్యాదులకు సంతసముఁ గొల్పకుండునా ?

నలి—దేవి ! నీ పరిభవములే నీ విపులవిజయసాధారోహణములకు
సోపానములు గదా ! మొన్నటి పారిజాతలతాంతవృత్తాంతము
విస్మరించితివా ?

సత్య—దాని నెట్లు విస్మరింతునే ? అయిన నిట్టి పరాభవంబులు
ప్రాంతాంతము లగుచున్నవే. ఈప్రేమమాహాత్మ్య మేమో
గాని శ్రీకృష్ణుం డొకలయెడ నిసుమంత యనురాగముఁ జూపి
నను నా ప్రాణములు లేచిపోవున ట్లుండు. నిలుపు నీతైపోవున
ట్లుండు. ఇట్టియెడ నే మహానుభావులైన శ్రీకృష్ణ మదేకప్రణ
యాబద్ధమనస్కుఁ జేయు వశీకరణమంత ముపదేశించిన నాకు
సుఖవిచ్ఛిత్తిలేకుండ గాలముఁబుచ్చ సాధ్యమగుగదా !

నలి—దేవి ! దైవ మట్లే యనుగ్రహించును, లేము. లేచి యింక
నైన భోజన మొనర్చుము.

సత్య—నలిసి ! నీ కేల యీ భాగితి ? శ్రీకృష్ణుని మఱలఁ జూడనిది
నా కాహారము మింగుడువడునా ? కావున నాప్రసక్తి వద
లుము. (నారదుఁడు దూరమున గాన మొనర్చుచుఁ బ్రవేశింప)

నలి—దేవి ! ఆ తగవులమారితాపసి యిట్లు వచ్చుచున్న ట్లున్నది.
రానిత్తునా ?

సత్య—దేవర్షుల వారించుట శ్రేయస్కర మగునా ? రానిమ్ము. విశేష
ములఁ గనుగొందము.

[నారదుఁడు ప్రవేశింప సత్యభామ లేచి నమస్కరించును.]

నార—భర్తృప్రణయసిద్ధి రస్తు.

సత్య—మునీంద్రా ! దారితప్పి యిట్లు వచ్చినట్లున్న దే ?

నార—కల్యాణీ ! అట్లనెడ వేల ! దారిఁ జూచుకొనియే యిట్లు వచ్చితిని.

సత్య—భక్తాగ్రగణ్య యగు రుక్మిణి గృహంబు మీబోంట్ల కుచితా

వాసము కాని, మాబోంట్లయిండ్లకు వచ్చినఁ బాపము సంభ
వింపకుండునా?

నార—సాత్రాజితీదేవీ! ఇంతక్రిందటి నాతీర్పా నీ కీ యాగ్రహముఁ
గల్పించినది? బేలా! నే నెందులకై యట్లు పలికితిన్ తెలిసి
కొనలేవా? నేను నీశ్రేయస్కామిని గానా? పారిజాతలతాంత
వృత్తాంతమునైన స్మరింపవా?

సత్య—మునీంద్రా! ఆ వృత్తాంతంబు స్మరింపకేమి? అయిన దానికి
దీనికి సామ్య మెది?

నార—స్వల్పపరాభవవ్యాజంబున నీకు మహాప్రేమదంబుఁ గూర్చుట
సరే, పోనిమ్ము. నేను నీ కపకార మొనర్చితి నని తలఁచెద
వేని నీకు వలసిన యుపకార మొనర్చెద నడుగుము.

నలి—(చెవిలో) నచ్చెలీ! ఇందాఁక నీవు కాఁక్షించిన యుపదేశ
మందుట కిదే సమయము.

సత్య—ఆర్యా! నిక్కవముగా నొనర్చెదరా? ఒనర్చెద నన్న నా
దుఃఖమంతయు మాయమగు.

నార—నాచేనైన నందులకు సందియమా? అయిన నీబోంట్లకు నే
నేమియుపకార మొనర్పఁగలను? నీబోంట్లకు దుఃఖముగూడ
నుండనోవునా?

సీ! సూర్యాన్వయాంభోధిశుభ్రాంగిశుఁడైన న
త్రాజిత్తునింట నుద్భవము గాంచి

సౌందర్యసౌశీల్యసౌభాగ్యవతులలో
రూపురేఖాదుల ♦ నేవుమీటి

జవతపోన్మస్తానఃసంధానమున నైన
జిక్కని శ్రీకృష్ణుఁ ♦ జట్టఁబట్టి

సేవ లందుటెకాని♦సేవించు టెఱుంగని
సీమంతినులచేత ♦ సేవలంది

తే॥ గీ॥ ధన్యురాండ్రును నెల్లర ♦ ధన్యవయ్యు
నెప్పు డానందవారాళి ♦ దొప్పదోగ
కన్యకాంతలకై వడి ♦ హాయివీడి
బేల! నీ కేల యీలీల ♦ జాలి దూల.

22

భద్రా! నీ కేమి తక్కువని నాసాయ మాకాంక్షించెదవు?

సత్య—ఆర్యా! మీరుచెప్పిన వెన్ని యున్నను నేమి ప్రయోజనము?
కుసుమకోమలుల జీవకుసుమములకు బ్రణయమేగదా వృంథము.

శా॥ ఈ 'నారీమణు లీ మహాధంము లీ' హేలావిశేషంబు లీ
నానాలంకృతు లీనవాంబుము లీనన్యాగ్రహర్మ్యంబు లో
మానిగామిణి! ప్రాణవల్లభుని ప్రేమంబొందు లేకున్నచో
నానందాంబుధి నోలలార్పణలవా? ♦ యజ్ఞాతపత్యాక్షులన్. 23

నార—కల్యాణీ! శ్రీకృష్ణుండు నీకు నిరంతరము విధేయుఁ డయి
యింద నీ కా విషయమునఁ జింతి యేల?

సత్య—యూనీంద్రా! అం దెంత యధార్థ మున్నదో మీరు
నాలుగు గడియలక్రింద గాంచితిరిగదా! బహువల్లభుం డగు
శ్రీకృష్ణుఁ జెట్టబట్టినది మొదలనేకవిధముల సరిని ప్రాణ
యమ్మునకు, నాదరణమ్మునకు నేకాన్నదగాఁ బ్రయత్నించి
భగ్నుమనోంధనైతిని. ఏల యన?

శ॥ ధనధాన్యాదికముల ధవుఁ

డొనగూరిచి మఱలఁ గొనిన ♦ నోర్వఁగవచ్చున్

మనసిచ్చి మఱలఁ గైకొన

మననగునే మానవతికి ♦ మానివరేణ్య!

24

నార—అమ్మాయీ! అది నిక్కువమే?

సత్య—ఋషిచంద్రా! నా మనోహరుచర్యలు మీకు విదితంబులు
గదా! నాకును గోవిందునకును నిందువలనఁ గలహమ్ము లెక్కు
డగుచున్నవి. నాపై దయయుంచి యేదైన నొక వృత్తిమునో
మంత్రమునో తుల్యమునో సెలవిచ్చి శ్రీకృష్ణు సత్యభామిక

విధేయుఁగా నొనర్చి పుణ్యము కట్టుకొనుఁడు. ఇదియ మీరు
నా కొనర్పవలసిన యుపకారము.

నార—(స్వగ) ఆహా! పేమ యెంత స్వార్థలాభకాంక్షి? ఇఁక నా
పన్నుగడ సఫలము గానున్నది.

సత్య—ఆర్యా! ఏ మూరకుండెదని? మీ కిది సాధ్యము కాకుండునా?

నార—సాధ్యము కా కేమి? వినుము. పూర్వము శచి, గౌరి, అరుం
ధతి మున్నగు నారీమణు లొనర్చిన వ్రతరాజం బొందు కలదు.
దానిని బుణ్యాశ్రమమనియు, నిష్ఠవతిసిద్ధిప్రసాదమనియు వ్యవ
హరింతురు. దాని నాచరించు సతీమతిల్లులు ధనోపేతలై,
పుత్రవతులై పతులతో నటగొఱలెఱుంగక యనితరసులభైక
సుఖాస్పద లగుదురు.

సత్య—ఇట్టిదియ నా కవశ్య మాచరణీయంబు. దానివిధానముం దెలి
యఁ జేయుఁడు.

నార—సావధానచిత్తనై యాకర్షింపుము. ఒక శుభదిసంబునఁ బ్రాతః
కాలమున సభర్తృకంబుగాఁ బుణ్యానదీతోయంబుల స్నాన
మాడి సర్వాంశ్చిత్తనై వ్రత మొనరించి పేరంటాండఁ బూజించి
వీతోద్వాసనక్రియావేశకు

మ॥ శాంతచిత్తు విశిష్టవంశజః ♦ సజ్జనీనచరితుః వే
దాంతశాస్త్రవిశారదుః శుచిః యైన తాపసపుంగవుః
గాంతరో! పిలిపించి వానికిఁ ♦ గాంచనాదుల నిచ్చి, నీ
కాంతు దాన మొసంగు మంతనె ♦ కామితం బొనగూడెదన్. 25

సత్య—మునీందా! ఏమేమి! భర్తృదానమా? బాగు బాగు!

చ॥ ప్రేమము లొనర్చుకాలమున ♦ వారిరుహస్యలు శక్తియుక్తిమై
క్షితిసురకోటికిఁ మణివిశేషధనాంబరధాన్యవాహన
ప్రేమతుల దానమిచ్చిన శుభం బని యిత్తురుగాని, యెవ్వరేవ
బతులను నిత్తురయ్య, మునినాథ! ప్రకాశరణాభిలాషమై? 26

నార—గోలా! భీతిల్లకుము. ఈ దానము నామమాత్రమేనుమీ! దానమిచ్చినభర్తను బ్రతిగ్రహీతకు భర్తయంత బరువగు ధనముగాని, ధనములేకున్న ధనేతరముగాని తూచి యిచ్చి పతిని మఱల గ్రహింపవచ్చు. నీయొద్ద కృష్ణునెత్తు ధనముగాని యితర పదార్థములుగాని లేనప్పుడే నీవు భర్తృదానమున్న వెనుదీయవలయు.

సత్య—మునీంద్రా! భర్తృదాన మన్న నింతమాత్రమే యగునా? ఏమో యని భయపడితిని. ఇంతియయైన దప్పుక యునర్చెద. ధనములకు నాకేమికోఱుత? శ్రీకృష్ణుఁ డందఱొదరు రాజులనో జయించి నాకుఁ దెచ్చియిచ్చిన ధనంబులు లేవా? దీనమునకు రెండుబారువుల బంగార మొసఁగుచుండు నాతుడియిచ్చిన శమంతకమణి నాదండ లేదా?

నార—ఉండవచ్చునుగాని వానితోఁ గృష్ణుఁ డులఁదూచవచ్చునో లేదో, సుంత యోజించి వ్రతంబునకుఁ గడుగుము. ఏదపఁ బశ్చాత్తాపపడి ప్రయోజనములేదు.

సత్య—మునీంద్రా! నే నీ వ్రతమును జయపదముగా నొనర్చిన రుక్మిణ్యాదులగతి దుర్గతి యగుననియూ ఇట్లు నన్ను భయపెట్టజొచ్చెదరు? నా దగ్గరనుండు ధనముతో నొక్క- కృష్ణుని కాదు, కోటికృష్ణులఁ దూచవచ్చును. అంత స్వల్పధనము నొగులకిచ్చిన నాకుఁ జిన్నదనమగుఁ గాన నా సర్వస్వమును నొసంగెద. మీ రుపదేశించిన వ్రతమువలన శ్రీకృష్ణునిచేయ ధనమెల్ల నాకు వశీకృతము కానుండ నా కితుధనంబులే?

నార—(స్వగ) ఏమీ మూఢవిశ్వాసము! సమగ్రజ్ఞానంబునుంబోలె సంపూర్ణ మగు నజ్ఞానంబును నిర్భేదిహేతువుగదా! (ప్రకా) దేవీ! కృష్ణునిబరువు ధనముగాని, ధనేతరముగాని ముందెచ్చి తర్వాత నీయిష్టప్రకార మొనర్పవచ్చును. అయిన శ్రీకృష్ణునితోడఁ బాపజాతంబుగూడ నీయవలయు.

సత్య—అట్లే యిచ్చెదను. శ్రీకృష్ణుండు నాపాలిటి పారిజాత మగు చుండ నాకా తుచ్చపారిజాతవృక్షం బేల? ఈ ప్రశంస వదలి యింక దీనికి శుభదిన మెప్పుడో సెలవిండు.

నార—కల్యాణీ! తేపే శుభదినము. అయిన నీభర్తను దాన మెవ్వరి కీయఁదలఁచితివి? అతఁడు నేను నుడిగిన లక్షణములన్నియుఁ గలవాఁడుగా నుండవలయును. మీఁదుమిక్కిలి దేవర్షిగాని బ్రహ్మర్షిగానియైన మఱియు మంచిది.

సత్య—ముసీంద్రా! సర్వలక్షణసమన్వితులును, దేవర్షి పుంగవులును నగు మీరుండ నే నన్యలకిత్తునా? మీరే నాభర్తృదానమును బ్రతిగ్రహించి నన్ననుగ్రహింపవలయు.

నార—కల్యాణీ! ఈ దానపరిగ్రహణమున నే ధన్యులలో ధన్యుడ నయ్యెద.

సత్య—నేనును ధన్యరాండ్రీ ధన్య నయ్యెదఁగదా!

నార—నిస్సందేహముగా. అయిన నీప్రాణేశ్వరుఁ డిందుల కీయకొనునో లేదో; ఆతని యంగీకారమునకై యింకఁ బ్రయత్నింపవలయు.

నలి—దేవా! ఆ ముకుందుఁ డిందువచ్చిన నా నెచ్చెలి కిదెంతపని?

నార—ఇదే యిప్పుడే యిచ్చటికి వచ్చుచుండును. సత్యాదేవీ! తర్వాత సంతయు నీ చేతులలో నున్నది.

సత్య—మునినస్తమా! ఆవిషయమున మీ రావంతయు సంశయింప కుండు. నామనోహరు నిందులకుఁ దప్పక యొప్పించెద. తేవు ప్రాంతికాలమున మీరు వచ్చి వ్రతమును జేయింపవలయును.

నారి—భద్రా! వ్రతవిధానమును మీ పురోహితుఁ డెఱిగినవాఁడు. అతఁడే దానిని జేయించును. నేను వ్రతమును దిలకింప వచ్చెదను. ఇంక నేఁ బోవచ్చునా?

సత్య—అట్లే పోయిరండు. తేవుదయముమాత్రము తప్పక రావలయు.

నార—తప్పక వచ్చెద. ఆవిషయమై సందియపడకుము.

(నిష్క్రమించును.)

సత్య—నలినీ! నాయదృష్టమున నీవిధాతృనందనుఁ డరుదెంచి నే వలచిన వరమును వాక్కుచ్చె, ఇఁక నట్లాచరించి కృతార్థుఁ గాంచెద. (నగలఁ గొన్నింటిఁ దీసి) ఈనగల భద్రమైన దుము. కోపగృహమున కేగి కోపవేషముఁ దాల్చెద. అబలలకు వీరాధిపీరులనేని లోఁబరచుకొన సమర్థము లగు సాధనములు కోపాశువులైగదా!

నలి—దేవీ! ఇందులకు మీచరిత్రమే తార్కాణము.

సత్య—నలినీ! నీవు ద్వారముకడ కేగి వాసుదేవుఁడుగాని, యతని వయస్కుఁడుగాని వచ్చినఁ గొంతకాలము లోపలికి రానీయక బెట్టునేయుము.

నలి—తప్పక యట్లే యొనర్చెద.

సత్య—ఇఁక బోవుదము రమ్మ.

(ఇద్దరు చెరియొక వైపున నిష్క్రమింప యవనిక పడును.)

తురీయరంగము.

స్థలకము: ద్వారకాపురి రాజవీధి.

(శ్రీకృష్ణుఁడు వడివడిగా ముందు నడుచుచుండ వసంతకుఁడు మెల్లమెల్ల వెన్నాడుచుండును. నలిని యొకవంకఁ గావలి గాచుచుండును.)

వసం—నడువలేక నడుచుచుఁ ద్రోచుచు, రోజుచు బొట్టఁదడివికొనుచు) వయస్యా! వయస్యా! కొంచెము మెల్లగా నడువవోయి. నాకుఁ గాళ్ళు పడిపోవుచున్నవి. రుక్మిణీదేవి పెట్టిన బూరలు గారెలు నాకడుపులోఁ జేరి కోలాహల మొనర్చుచున్నవి.

కృష్ణ—వసంతకా! ఈవేళాకోళపుమాటల మాని వడివడిగా రమ్మ. సత్య నాదర్శనమునకై యెంత పరితపించుచున్నదో? న న్నెంత కఠినవృద్ధయుఁ డని దూఱుచున్నదో?

వసం—ఆ సత్యాదేవి నీకై పరితపింప నేల? 'ఇష్టమైన రమ్మ, లేక పోయిన బొమ్మ' అని చెప్పి యెత్తినకాలు దించక వెడలి పోయెగదా?

కృష్ణ—వయస్యా! అట్లనిన నా వెంటనే రమ్మని సత్యయర్థమునుమా!

వసం—పొమ్మన్న రమ్మనియా యర్థము? ఏమీ యీవిపరీత వ్యాఖ్యానము?

కృష్ణ—ఇట్టి విపరీతవ్యాఖ్యానమే కాముకులు కామినుల పల్కల కొనర్పవలయు.

వసం—అట్లయిన వారిహృదయముఁ గనిపెట్టు టలికష్టమే

కృష్ణ—అందులకు సందియమా?

చ॥ ప్రేమదలుగూడి చూడఁగన ♦ వారిమనోగతులెల్లఁ దేటతెల్లముగ స్ఫురించె నంచును దళింతురుపో మగవార తార! సత్యముఁ గనుగొన్న నెంతరిసిఁకాగ్నికై నను నారికేళపాళముగద! కామినీహృదయఁకావ్యరస్రగహణంబు నెచ్చెలీ! 27

వసం—ఓహూ! చాల విచిత్రమే.

కృష్ణ—అదిగో చూడుము. ద్వారమున నుంచునది నలిసిగదా! నే ననుకొనునట్లు సత్య దీనిని మనకు లోనికిఁ బ్రవేశము గలుగకుండఁ గావలి పెట్టియున్న టున్నది!

వసం—అట్లయినఁ గష్టము వచ్చినదే. అయిన వయస్యా! రుక్మిణీదేవి గృహమున కేగినంత నీసాత్రాజితి కింత తామస మేల? అంతతో నీప్రేమ మంతమయ్యె నని తలచిన టున్నది?

కృష్ణ—వయస్యా! ప్రేమగలవారి భ్రాంతులకు బలిష్ఠకారణములు వలయునా?

మ॥ వసజాతాంబకుడెల్ల కాముకమనోవప్రింబులం దర్శిమై ననురాగద్రవిణంబు దాచి విచిక్లత్సాఖ్యప్రసరిహరిఁ ద

ధనరక్షార్థము నిల్పుగా నతఁడు మిథ్యాసాధ్వసాక్షిందన
ధ్వనుల జేయు నదా హితాహితవిభక్తజ్ఞానశూన్యాత్ముడై.
కానిమ్ము. ఈ సత్యయాటలన్నియు నింకొకదినమే లెమ్ము.

వసం—ఇది నిజమేని నీవును నేనును గృతార్థులమే.

కృష్ణ—అట్లే యగు. అయినను బ్రస్తుత కర్తవ్య మేమి? సత్యను
జేరు తెట్లు?

వసం—పయస్యా! నినుఁబోలు దక్షిణనాయకునికిఁ దెలియని యెత్తు
లున్నవా?

కృష్ణ—నే నేఁగిన నలిన మఱియు బిగింపుఁ జూపు నేమో? నీవు
ముందరిగి నాకుఁ బ్రేవేశము లభ్యనుగున క్లుప్తము.

వసం—అ దెంత? అవలీలగాఁ జేసి వచ్చెద నిందే యుండుము.

[కృష్ణఁ డెడముగా నుండును. వసంతకుండు నలినైనై పునకుఁబోవుచో]

నలి—(స్వగ) అడుగో! కృష్ణులవారి నీడ వసంతయ్యవచ్చుచున్నాఁడు.
మాదేవి యాజ్ఞాపించినట్లు వారించెదఁగాక! (వసంతకుండు తల
వంచుకొని లోని కేఁగఁబోవుచో నడ్డమువచ్చి) వసంతయ్యా!
ఏమిది కనులు మూసికొని పోవుచున్నావు నల్వము. నిల్వము.

వసం—టసి దానీ! ఏమి కండకావరమే! నాబోటి బ్రాహ్మణ శేఖరు
నడ్డగించెదవు?

నలి—నిన్నును నీవయస్యుని లోనికి రానీయవలదని మాదేవియాజ్ఞ.

వసం—నావయస్యుఁ డిక్కడికి వచ్చినఁగదా!

నలి—ఏమయ్యా! అట్లనెదవు? నీయవస్యుండు నీ వెనువెంట లేదా?

వసం—ఉన్నాఁడో లేఁడో నీకుఁ గనుపడుటలేదా? ఇంతలు కన్ను
లున్నవే? నావయస్యుఁ డింకఁ దన్ను దైవమువలెఁ గన్నుల
నద్దికొనుచు, నడుగులకు మడుఁగు లొత్తుచుఁ బూజించు రుక్మిణీ
దేవి యిటనే యుండును. కలహపీయ యగు మీదేవి
మొగముఁగూడఁ జూడఁడులే.

నలి— ఏ మేమి? ఇది నిజ మగునా?

వసం—నిజముగాకున్న నీతో నెకసక్కెములాడవచ్చితిననుకొంటివా?

నలి—అట్లయిన నీవార్త మాదేవి కెఱిగించి వచ్చెద. ఇందుడుము.

(నలిని తత్తరపాటున నిష్క్రమింపఁ గృష్ణుడు వసంతకుని డాసి)

కృష్ణ—వసంతకా! బాగుబాగు! ఎక్కడ నేర్చితినోయీ యీటక్కరి తనము!

వసం—వయస్యా! ఇదంతయు నీతోడి సహవాసఫలమే.

కృష్ణ—(నవ్వుచు) వయస్యా! చాలుఁజాలు. రమ్మ. మనమును లోని కేగుదము.

వసం—వయస్యా! అట్లే యొకర్తుముగాని యొకమాటఁ జెప్పెదఁ గోపసింపవుగదా !

కృష్ణ—వసంతకా! నీమాటలకు నాకుఁ గోపము వచ్చునా? ఏ మది?

వసం—(శ్రీకృష్ణుని చెవిలో) ఈసారి సాత్రాజిత్తీదేవి గోపముఁ దీర్చు నపుడు కాళ్ళవైపునఁగాక తలవైపున నిలువుము.

కృష్ణ—(నవ్వుచు) వసంతకా! ఇంక నీవేళాకోళము మాని రమ్మ.

(నిష్క్రమింతురు.)

పంచమరంగము.

స్థలకము: సత్యభామ కోపగృహము.

(సత్యభామ నగల దాల్చక మలిన వస్త్రముగట్టి ముసుగువైచి కొని పరుండియుండును. నలిన ససంభ్రమముగాఁ బ్రవేశించి)

నలి—దేవీ! దేవీ! లెండు నేడు మొదలు మీహృదయేశ్వరుడు రుక్మిణీదేవి మందిరముననే యుండునట.

సత్య—(చివాలున లేచి) ఏమీ చీ! ఎవరే నీ కీవార్త చెప్పినది?

నలి—వసంతయ్య, దేవీ!

సత్య—చీ! చీ! నే నీవార్త నమ్ముజాలనే. శ్రీకృష్ణుడేమి? నన్నిట్లు తెకతేరకు విడనాడు లేమి? ఇది యాబ్రాహ్మణ బ్రువుని స్వక పోలకల్పనమే! నారదమునీశ్వరుడతఁ డిడు వచ్చుననలేదా?

[వసంతకసహితుడై శ్రీకృష్ణుడు ప్రవేశించి
సత్యభామ కన్నుల మూయ]

సత్య—ఎవరిది? (చేతులు దడివి కృష్ణుడని గుర్తించి చేతుల విడలిం చికొని) నాదగ్గఱకు రాకుము. (ఎడముగాఁబోయి పెడమొగ ముగా నిలుచును.)

కృష్ణ—సత్యా! నాప్రేమనైశము బాగుగా నెరింగియు నీ వింత మాతృమునకుఁ గోపింపవచ్చునా? చూడుము.

ఉ॥ అన్నులమిన్న! భీమసుతఃప్రాప్తనఁ ద్రోయఁగలేక యెట్టులా కన్నులు మూసికొంచుఁ దమకంబును జక్కఁగఁబట్టి భీతి పై కొన్నటు లొండురెండు మెతుకకు ల్దిని నీవిరహానలంబు నీ విన్నదనంబుఁ బాప నతివేగమ వచ్చితి నాదరింపవే! 29

నావైపునకు దృష్టిపరిచి వలపులొలుకు నీ చిలుకపాలు కుల నాయలజడి మాన్పుము. (దండకేగ దూరముబోవ) ఒక్కసారి నీప్రసన్నావహాకసంబుల నావంకఁ దేరచూడుము.

౮౭॥ వె॥ అంతుపొంతులేని ♦ యనురాగవారాళి

దాట నాకు మార్గవర్తకములు

గాఁ జరించు నీడు ♦ కంటికిక్కల దాచ

దిక్కుతెలియు లైతె? లైక్కులాడి !

30

వసం—బహువల్లభత్వము నా పగవానికై నను వలదునుమా! (నలిని తోడ నెడముగాఁ బోయి నిలుచును.)

కృష్ణ—సత్యా! మనోవాక్కాయకర్మంబుల నిన్నుఁదక్క నే నన్య కామినులఁ గామించువాడనా? మెఱమెచ్చులకు వారి నించుక గారవముతోఁ జూచెదఁగాఁ! నిక్కువముగా నిన్నే ప్రేమించువాడ నని మఱచితివా ?

సత్య—కుటిలజనశిరోధీ! ఈ నయగారిపుఁ బల్కులు, నీ తెచ్చు కోలు వలపులు నీకు వెన్నతోఁ బెట్టిన విద్యలుగదా !

ఉ॥ తల్లియుఁ దండ్రియును గురుఁడుఁడై వము బాదుగు మిత్రుఁడు నృనో వల్లభుఁ డొక్కఁడే యని సప్తపర్యలఁ బ్రేముడిఁజేయుచుండు న న్నెల్లరుఁజూచుచుండ నటు ♦ తెల్లిదముం బచరించి యంతఃబో కల్లరిఁజేయ వచ్చితి వె! ♦ యూహ్యసతీప్రయైకమాచకా ! 31

కృష్ణ—నీవు నన్నెఱుంగనట్లు పల్కెద వేల ? నేను నీ దాసుండను గానా? దాసులపై కోపము దండముతో సరి. ఇదుగో నీకు మ్రొక్కెద. న న్ననుగ్రహింపుము.

(దండ కేగి మోఁకరింపఁబోవ)

సత్య—దూర ముండుము. చాలుఁజాలు, నీ మృహోక్తులు. నిన్ను నీ దాస్యమును నమ్మి చెడితిని.

మ॥ ఇఁక నీగీచినగీటుదాట నని యెన్నోసార్లు నాదండ ని.

చ్చకముల్ నచ్చగఁ బల్కి-పల్కి తుద కాఁచందాన స్వస్త్రిలలో నెకసక్కెంబులపాలుచేసి యిటు రాఁసేలా? యొకేసారి కు త్తుక ఖండించి నవత్నులం గలిసి సంఘోషింపఁగా రా దొకో! 32

కృష్ణ—ప్రేయసీ! ఇట్టి కఠినోక్తులు నాయెడఁదగునా? ఇంకనైన నీ ప్రణయకోపంబు వదలి నీవు సుఖించి నన్ను సుఖంపఁజేయుము. ఈ వసంతర్తువున నిట్టి ప్రణయకోపము ప్రాణాంతక మగు. అదే యాగవాక్షమార్గమునఁ జూడుము.

తే॥ గీ॥ ప్రణయకోపమ్ము విడకున్నఁ ♦ బ్రాణహాని
తథ్య మని దంపతులకు మాధవుఁడు పలువఁ
బత్తిములసుమాక్షరముల ♦ వ్రాసెకట్టెఁ
బాదపోపశాఖలసూచె ♦ ప్రకటనముల.

23

(చురుకము నిమరఁబోయి విదల్కుఁబడి) ప్రేయసీ! ఇంకను నీ మాధ్యమేనా? నామాట విని, తర్వాత—

సత్య—నీమాట వినియే నే నీయవస్థకు వచ్చితిని. ఇంక నన్ను విడిచి పోయి నిన్ను భక్తితోఁగొల్పు పడితులనెఱుంగి గొంతుఁగోయుము. నీకింక నా ప్రేమమొదలకు? (చెవులవ్రేళ్లుచుకొనును)

కృష్ణ—హియా! ఇంతవఱకు నే నెప్పుడప్పుడు చూపుచున్న యుదాసీనతకుఁ గారణము లేకపోలేదు. నాకు నీయందలి ప్రేమ మగణ్యము, అనిర్వాచ్యము, అఖండము. (సత్యభామ సంశయము సూచించును.) ఇందులకు నాయుచితాత్మయే సాక్షి. వలపులు హృదయైకసాక్షికమ్ములు గాన నే నింతకుండు నేమి నుడువఁగలను?

సత్య—నీచర్యలో—

కృష్ణ—నాచర్యలన్నియు నాకు నీయెడఁగల ప్రేమకు సూచకములే.

సత్య—అవునవును. నన్ను దీనిస్మరించుటగూడ నీప్రేమసూచకమే యగునా?

కృష్ణ—నిస్సంకోచముగా, ఆనందోపమభ్యుదయమున కాలవాలముగదా! ఈరహస్యము గనుగొని నీకు నేడూబోలె నెప్పుడప్పుడు సపత్నులం దనువునట్లు నట్టిచి యనుభుష్టె గలిగించి

నిజంబుగా నీచేత పరముల నడిగించుకొని సంతనమందఁ దలఁచుచుండు. నిన్ను సంతసపెట్టఁ దలఁచుచుండు.

మ॥ నిరతంబుక భవదీయకింకరుడనై ♦ నేనున్న నీ వంతతోఁ
బరితృప్తిగని నన్నికేవలములం ♦ బ్రార్థింప వేమో యటం
చరవిందాక్షి! సపత్నులం దనిపి నీ ♦ కందం దసంతుష్టి జే
కుటఁగాఁజేసి వరంబు లీదలఁతు సంకోచంబుఁ బోనాడుమా!

సత్య—(దండ కరిగి) నాథా! ఇది విశ్వసనీయమా? నిక్కువమా?

కృష్ణ—బేలా! నిక్కువము గాకేమి? పారిజాతలతాంతవృత్తాంత
మించుక స్మరింపుము. వలచినపతి కోరినవరము లొసఁగి నతిని
దసపి తాను దనియుట పతిధర్మము గాదా!

సత్య—అయిన మీరు నాచే పరముల నడిగించుకొనుటకా యిట్లాన
ర్హునది?

కృష్ణ—సత్యా! అంత నమృతములేకున్న నిష్పాకవర మడిగి పరీ
క్షింపగాదా?

సత్య—(స్వగి) ఇంక పారిమఁ దాడిన ప్రియమైనది. (ప్రకాశముగా—
చేబట్టి) అట్లు కానిండు.

ఉ॥ ఇంతయున్న నాదంబునీశ్వరుఁ డిచ్చటి కేగుచుంచి, నా
కేంఠియుఁ బ్రీతితోడ సెలవిచ్చె, వ్రేలం బొకఁ డాచరింపు మ
త్యంతభావపూరితం బగు నట్లుం చటు నేయఁగ నీదుసాయ మొ
క్కంతయనశ్య మోవనిం ♦ హేక్షణ! దాని నొనరై? చెప్పమా.

కృష్ణ—సత్యా! నాదుండు వ్రేలి మువరేళించియుండ, నీవు దాని
సల్పచుండ నాసాయమునకు సందియపడనేల? చెప్పట కాల
స్యముగాని, చేయుట కాలస్యము గలుగఁబోదు.

సత్య—హృదయేశా! నాదుండు నన్ను బుణ్యకవ్రత మాచరింపు
మనినె. దాని విధానమును మీ రెఱుంగుదురా?

కృష్ణ—ప్రేయసీ! నిరంతరనారీవిహారసంసక్తచిత్తుండ నగు నా కా

ప్రతివిధాన మెట్లెఱుకపడును? అ దెట్టిదైనను ద్రికాలవేది
యగు నారదమహర్షి నుడివినదికాన నవశ్యకర్తవ్యము.

సత్య—ప్రాణవల్లభా! అందుల కొకదాన మావశ్యకము. దానిని
వేడ వెనుదీయుచున్నదాన.

కృష్ణ—ఏ మది? ధనములా? ధాన్యములా? నగలా? హర్షములా?
మణులా?

సత్య—అవి కావు. మీయన్మగ్రహమునఁ దండతండములుగా నయ్యవి
నాదండ లేవా?

కృష్ణ—ఇంకేమి వలయు? దానదాసీజనంబులా? రాజ్యములా?

సత్య—కావుకావు. ఇంకను నూహింపుఁడు.

కృష్ణ—అయిన నెద్దియో నీవే నుడువవలయు. నా కేమియు దోఁచు
టలేదు.

సత్య—మీకు దాని నూహింప లేమని యొప్పుగొనియెదరా? అట్ల
యిన దగ్గరకుండు. చెవిలోఁ జెప్పెద. (కృష్ణుఁడురాఁజెవిలో)
భర్తృదానమునుడి!

కృష్ణ—సత్యా! ఏమి దానము? భర్తృదానమా! నీప్రేమ మితమా
త్రేమే యగునా?

చ॥ ‘అసదృశరాగమొప్పు భవదంఘ్రిసరోజయుగంబుఁ గొల్తు నా
కనువులుగల్గునందనుక’ ♦ నంచు వచించియు నిట్లు లన్ముక్తై
వసమొనరింపఁజూచెదవు ♦ భామరొ! నాపయిఁ బ్రేమమాసెనో,
విసుగుజనించెనో, మదికి ♦ వెక్కసమయ్యెనో నాచరిత్రములో?

సత్య—ప్రాణేశా! అట్టిదసంభవమని మీకుఁదెలియదా? మీపూర్ణా
నురాగై కాస్పదనుగా నీప్రేమయు నాచరింప నిశ్చయించుకొంటి
ప్రతాంతమున మీదాన మావశ్యకముట!

కృష్ణ—సత్యా! ఇది మితప్రేమముగా నున్నదే! నన్నెవరికి దాన
మియ్య నిర్ణయించితివి?

సత్య—ఎవరికో యననేల! మిమ్ముల నిరంతరముఁ గొనియాడు నారద మునీంద్రినికే.

కృష్ణ—ఓహూ! నారదునకు నన్ను దాన మిచ్చెదవా? సత్యా! నేను నీదాస్యము ననాయాసముగా నొనర్పగలనుగాని, యా జడదారి దాస్యము నొనర్పగలనా!

సీ॥ కస్తూరికాతిలఁకమ్మును బోనాడి
యూర్ధ్వపుండ్రంబుల ఁ నుంచుమనునో ?
మాక్తికహరినీలఁమణిహారిముల మాని
తులసిపేరుల మెడఁ ఁ దొడుగుమనునో ?

వీతాంబరంబును ఁ పిఠోల్కలుగావించి
కాషాయవస్త్రంబుఁ గట్టుమనునో ?
లలనామణీనగఁతాల్యంబు విడనాడి
సంయమివ్రతమును ఁ నలుపుమనునో ?

తే॥ గీ॥ యింక నేమి వల్వ దనునో ? ఁ యేమి సేయు
మనునో ? యా కలహాశనుఁ ఁ డాత్మిలోక
గమనుఁ డాసంయమింద్రిండు ఁ కలికి! యతని
వశము ననుఁ జేయఁగా నీకుఁ ఁ బాడి యగునె ? 37

సత్య—మనోహరా! మి మ్మాశనికి దాస్యమొనర్ప నిత్తునా? దాన మొనర్చిన యుత్తరక్షణమే మిమ్ముఁ బ్రతిగ్రహింపకున్న నే జీవింపగలనా? మీ కింతమాత్రము తెలియదా?

కృష్ణ—సత్యా! తెలియక కాదు. పరిహాసమున కట్లుంటి. సంశయిం పక నీయిష్టానుసారము దానమిచ్చి నీ మనోరథంబు నీడేర్చు కొనుము.

సత్య—నాథా! నీబోటిపక్షులుగదా, సతులపాలిటి పారిజాతములు! దానానంతరమున నారదమహర్షికి మీ యెత్తు ధనముఁగాని, ధనేతరముఁగాని యిచ్చి మిమ్ము మఱల గ్రహించెద.

కృష్ణ—ప్రేయసీ! నన్నుఁ దూఁపగల ధనము నీకడ నున్నదిగదా!

ఉ॥ తానున నన్నుదూపగల ♦ ద్రవ్యము లేకయ వుణ్యకవ్రితో
పాననకుం గడంగ, నెడఁబాలు నెమ్మున నీకు నాకును
నొసమువచ్చుఁ గాన మునఁముందుగ నెమ్మది నుత యోజనం
జేసి కడంగుమీ వ్రతముఁజేయు సరోరుహపత్రిలోచనా! 58

సత్య—నాథా! నారదమహర్షింబలె మీరును నాకడ నుండు ధన
ధాన్యాదిసంభారపరిమాణ మెఱుంగన ట్లాడెద లేల? ఇందు
లకు మీ రావంతయు సంశయింపకుండు.

కృష్ణ—సత్యా! నారదుఁడుగూడ నీ ధనపరిమాణముంగూర్చి సంశ
యించెనా?

సత్య—అతఁ డజ్ఞానవశంబున న ట్లాడె. పోనిండు. ఇంక నూరిలోఁ
బిలువ నెవరిఁ బంపుదము.

కృష్ణ—మన వసంతకునిఁ బంపుదము. వసంతకా! నీ వేఁగి యీయూరి
బ్రాహ్మణ్యమును భర్తృదానవృత్తాంతముఁ దెల్పక తేపటి
వ్రతమునకుఁ బిలిచి వచ్చెదవా?

వసం—మృక పిల్చివచ్చెద. తేవు నాకు భూరిసంభావన నీయవల
యు సుమా!

కృష్ణ—అట్లే. పోయి రమ్మ. (వసంతకుండు నిష్క్రమింప)

సత్య—నలినీ! నీవేఁగి ముత్తెదువలఁబిలిచి రమ్మ. (నలినీ నిష్క్రమింప)

కృష్ణ—సత్యా! నాతలిదండుగ్గి, నన్నదమ్ముల, నీనపత్నులమాత్ర
మాహ్వనింపకుము. వా రీదానమున కడ్డు పడెదరేమో?

సత్య—నాథా! బ్రాహ్మణ్యమును దక్క- బంధువర్గమును బిలువఁద
లఁపలేదు. ఇంక లోనికేఁగి తేపటి వ్రతమునకు పలసిన కార్య
సన్నాహ మొనర్తుము రండు.

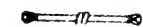
కృష్ణ—ప్రేయసీ! ఆవసంతకుండు బ్రాహ్మణుల నాహ్వనించుటయం
దెట్టి వికటచేష్టలొనర్చునో యని నామనంబు కళవళిపడుచున్నది.

సత్య—హృదయేశా! ఏమొనర్చిన నేమి? మీ ప్రేమాంబువృష్టి
నాయెడ వెల్లివిరియుచుండ నా కొండు భయావహం బగునా?

కృష్ణ—గోలా! నీకు శంకలన్నియు జేపటితో నిగ్గుల మగు. అంతట నీవు ధన్య వయ్యెదవు.

సత్య—నిక్కువముగా ధన్య నయ్యెద. ఇనంతయు నారదమునీంద్రుని యొక్కయు మీయొక్కయు ననుగ్రహఫలమే గదా! ఇంక రండు. లోని కేగుదము.

కృష్ణ—(స్వగ) జేవు సత్య నిక్కుముగా ధన్యయగుగాని, తా నను కొనునట్లు కాదు. (వ్రీకా) సత్యా! రమ్మ.
(నిష్క్రమింప యవనిక పడును.)

కోకిల.

గౌరవార్థ — పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు వంతులుగారు.

ఇది శృంగార కరుణ హాస్య రసములకు పానుగంటివారి నాటకములలో నెల్ల మిన్న. ప్రేమకై తలదంగులపీడిన కోకిల వ్రణయగాధ యొకవైపు — పరాంగనాసక్తచిత్తపాసి యగు మోహనునికై ప్రాణమర్పింప నాహుసించి బుద్ధిమతి నిర్మల ప్రేమ యొకవైపు—కామ్యసృష్టియే హిమావధిగాభావించు పర్యాంగన యగు భ్రమరికామోహము మరియొకవైపు యుత్తేజకర్త మొసంగుచుండ స్త్రీ, పురుషుడగుటయు— పురుషుడు స్త్రీయగుటయు, సతియే తిండికిని—ధవునకును యురి శిక్ష విధించుటయు మున్నగు విచిత్రాద్భుత సాధుటనలతో నలరారుచుకల్యాణప్రయములతోఁ బాశప్రేక్షకుల తన్మయుల జేసి భలీయనించు నాటక రాజము. వెల రు 1-0-0 మాత్రమే.

వలయువారు ఇట్లునాగవరెను:—

కురుకూరి సుబ్బారావు అండ్ సన్, సొస్వతీ బుక్కుడిపో,
రాజమండ్రి. బెజవాడ.

శ్రీ కృష్ణ తులాభారము

తృ తి యాం క ము

పృథ మ రింగ ము .

స్థలకము : సన్యభామి శిష్టాతిము.

[శ్రీకృష్ణుడు పట్టువస్త్రములను దాల్చి యాసీనుడై యుండ వసంతిమండు దగ్గడ నిల్చియుండును.]

కృష్ణ—వసంతికా ! భక్తిహాసమును తులాభారమును గూర్చి యెవ్వరితో నుడువలేమిగాదా !

వసం—వయస్యా ! అన్నియు డ్లలోను రెండుమూడుకల్లలాడి తప్పించుకొంటినిగాని, కాని—

కృష్ణ—వయస్యావ మట్లు సంతయించుచున్నావు ? ఎవ్వరితోనైనా జెప్పితివా యేమి ?

వసం—పరులతో నెవ్వరితోడను గాదు. మాయాటియాపెతోడనే. దానికడ నాబొంతులు చిల్లిగవ్వ కక్క-అకు రాలేదు. అదిగూర్చి గూర్చి యవ్వరి కనుగొనలేక గుట్టుబయటబెట్టినగాని భోజనముం జెప్పినదియు. అప్పుడు పిధలేక చెప్పవలసివచ్చె. చెప్పినప్పటినుండి తానుగూడ బుద్ధివక్రమయి రెప్పద నని పట్టు పట్టె.

కృష్ణ—వసంతికా ! సభ్యాకుండ నేడు పుణ్యకవ్రత ముసర్పనా యేమి ?

వసం—అదియు, సత్యాదేవియు నెచ్చెలులు. ఒకయాకుననే చదివిన వారు.

కృష్ణ—తరువాత నేమి జరిగినది ?

వసం—నే నవ్వుదు సరే యని యంగీకరించితిని. కాని మఱల, నన్ను దాన మొనర్చి, నీ పేగు లేని ప్రతిబంధము పెనిమిటి తొలగి పోయినదే చాలు నని గ్రహింపదేమో ? ఎవరికి దాస్య మొనర్పవలసివచ్చునో యని యుదయముననే ప్రతిమునకు సన్నాహ మొనర్చివచ్చెద నని నీకడకుఁ బరుగెత్తి వచ్చితి.

కృష్ణ—వయస్యా ! నీ భార్య మనగుట్టు బయటఁ బెట్టునా ?

వసం—అందులకు సందియ ముండదనియే నాయభిప్రాయము. నము ద్రమునైన మూయవచ్చుఁగాని దానినోరుమూయఁ దరము గాదు.

కృష్ణ—పోనిమ్ము. దాన మన కగు కొఱుకయేమియు లేదు. (నారదు గానము వినఁబడ) అదిగో నారదుఁడుగూడ నచ్చుచున్నాఁడు. నీవు లోనికేగి సర్వము సిద్ధముగా నొనర్చుము. నేనునునారదుఁ డును క్షణములో వచ్చెదము.

వసం—అట్లే యునర్చెద. (వసంతకుఁడు నిష్క్రమింప, నారదుఁడు ప్రవేశించి)

నార—దేవదేవా ! పురాణపురుషా !

శా! విన్నంజాలదె మీ కథావళుల, మీఁ వేదాంతసర్వోప్థియుం
దున్నంజాలదె, మీ భవాపహరిసాఁరోహస్యరూపంబుఁ గ
న్గొన్నంజాలదె, మీ జగన్నుతమహాసూక్ష్మనామంబుఁ బే
ర్కొన్నంజాలదె ముక్తిగోరునలెఁ డో • గోపాలచూడామణి ! 39

కృష్ణ—నారదా ! నీ ధక్తి కెంతయు సంతసించితి. నీమనోభీప్సితంబుఁ గనుగొంటి. అది నేడే యీడవగును. సత్య ప్రేమను భక్తిగా మార్చ నెంచి నేనే దీని సంతయుఁ బన్ని నిన్నుఁ గాగణమా త్ముగ నొనర్చితి. శచిదేవి కసంతాప్తిఁ గల్పించినది : నీకుఁ

ద్వితీయరంగము.

సలకము—దానమంటపము.

[శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామయు సన్నాతులై పట్టువస్త్రంబులఁ దాల్చి సర్వాలంకృతులై సుమదామముల ధరించియుందురు. సత్యభామచే గర్గుడు వ్రతముఁ జేయించుచుండును. నారదుఁడు ప్రక్కన నాసీనుఁడై యుండును. వసంతకుండు నలని బ్రాహ్మణులు ముత్తైదువులు చుట్టుప్రక్కల నాసీనులై యుందురు. ఒకతుల కట్టబడియుండును.]

గర్గు—సాత్రాజిత్ దేవ ! వ్రతము ముగిసినది. ఇంక దానంబులు నిల్చి యున్నవి. మున్నున్న భర్తదాన మున్నది. దాని కువకకృ మింతునా ?

సత్య—ఆర్యా ! అట్లే కానిండు.

గర్గు—సభాసదులారా ! ఈనోమునోచు నారీమణులు తమప్రాణేశ్వరుల నొకవిశిష్టవంశజుండును, నధ్యయనసంపన్నుండును, శాస్త్రవేత్తయు, శాంతిదాంతిసమర్థుండును, శుభాకారుండును. శిష్టాచారవిభూషణుండును నగు తాపస పుంగవునకు దాన మొసంగవలయు. తర్వాత నాప్రతిగృహీతకు శక్తిప్రకారంబు భర్తను దులఁదూఁచుగల ధనమునేని ధనేతరమునేని యొసంగి మరల భర్తను గ్రహింప నగు. ఆదాన మిప్పడొనర్ప వలసి యున్నది. ఆదానపరిగ్రహణంబునకు మీలో నెవ్వరేని పాతురీలున్నఁ దెలుపఁగోరెద.

వసం—(ఒక బ్రాహ్మణుని దండఁజేరి) అప్పయదీయీతులూ! మీపేరుఁ జెప్పి మీ కాదాన మిప్పింతునా ? మీశుభాకారము నిర్వర్ణ నీయము గదా !

అప్ప—వసంతకా ! నలుగురిలో నాపరువుదీసితివా, యొక చెంపకాయ తీసెద. భద్రము !

తత్త్వము నెఱిగి భక్తిహృదయ మెఱిగి
పరమధామముఁ గాంతురు ♦ బ్రహ్మతనయ !

నార—దేవా! ఏతద్విజ్ఞానాహ్మ్యశ్రవణంబున నెంతయు భన్వంత
నైతి.

కృష్ణ—నారదా! ఎల్లరు దీని గ్రహించి ముక్తిఁగాంతురుగాక! ఇఁక
దాసమంటపమన కేగుదము రమ్మ. (నిష్క్రమింతురు.)

కౌర్మ నాటకము.

భోజకాళిదాసనాటకము

గంభీరః నామరాజు రామానుజరావుగారు.

ఇది కాళిదాసుఁ బాహుమిష్టమచేసిన యల్లరి, నవ్య
ములని ప్రాముఖ్యమును నున్నరాజమానము. కాళిదాసు గ్రంథ
దానముగిదియోచనము వెల్లవెచ్చుచున్నట్లు, కాళిదాసు పరిశ్రమ
శ్రమ, భోజరాజు రాజ్యపాత్ర, భోజరాజుగారి కాళిదాసు పండి
తుడుగా జేయుట, పండితులు ద్వితీయచే కాళిదాసునపై భోజ
రాజుగారి కిందముల జేయుట, భోజరాజునభిమానమున
సమన్వయము కాళిదాసు పూర్వజేయుట, భోజరాజు భార్య లీలా
వలక కాళిదాసుకు సుఖము మున్నదిని భోజరాజున మానము
ట, కాళిదాసుకు దూషింతులు, కాళిదాసు పృథ్వీసము, కాళి
దాసుకొంతక భోజరాజు చింతించుట, కాళిదాసు చరిత్రము
జేయుట, కాళిదాసుపర్యాణము, కాళిదాసుభార్య-శారద పున
ర్జీవముజేయుట మొదలగు నెన్నోయంశములతో చక్కని
టటుతో నుల గానిచున్న నాటకరాజము. వెల రు. 1-0-0
వలయువా రిట్లు వాంఛింపవలయు:—న ర స్వ తీ బు క్కు డి పో,

బె య వా డ (కృష్ణాల్లా).

ద్వితీయరంగము.

సలకము—దానమంటపము.

[శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామయు సున్నాతులై పట్టువస్త్రంబులఁ దాల్చి స్యాంకృతులై సుమదామముల ధరించియుండును. సత్యభామచే గర్గుడు వ్రేలిముఁ జేయించుచుండును. నారదుఁడు పోక్కిన నాసీనుడై యుండును. వసంతకుండు నలిని జాగ్రహ్మణులు మువ్వైదువులు చుట్టుపొక్కిల నాసీనులై యుండును. ఒకతుల కట్టబడియుండును.]

గర్గు—సాతాశ్రీతీదేవి ! వ్రేలిము ముగిసినది. ఇంక దానంబులు నిచ్చి యున్నవి. మున్నున్న భర్తదాన మున్నది. దాని కువకొమింతునా ?

సత్య—ఆర్యా ! అట్లే కానిండు.

గర్గు—సభాసదులారా ! ఈనామనోచు నారీమణులు సమప్రాణేశ్వరుల నొకవిశిష్టవంశజుండను, సధ్యయసనంపన్నుండును, శాస్త్రవేత్తయు, శాంతిదాంతిసమర్థుండును, శుభాకారుండును. శిష్టాచారిభూషణుండును నగు తాపస పుంగవునకు దాన మొసంగవలయు. సర్వాశ నాప్రతిగృహీతకు శక్తిప్రకారంబు భర్తను దులఁదూఁచగల ధనమునేని ధనేతరమునేని యొసంగి మరల భర్తను గ్రహింప నగు. ఆదాన మిప్పడొనర్ప వలసి యున్నది. ఆదానపరిగ్రహణంబునకు మీలో నెవ్వరేని పాశులున్నఁ డెఱుపఁగోరెద.

వసం—(ఒక జాగ్రహ్మణుని దండఁజేరి) అప్పుడుదీక్షితులూ! మీపేరుఁ జెప్పి మీ కాదాన మిప్పింతునా ? మీశుభాకారము నిర్వర్తనీయుము గదా !

అప్ప—వసంతకా ! నలుగురిలో నాపరువుదీసితివా, యొక చెంపకాయ తీసెద. భద్రము !

వసం—(సరుగైతి వేరొక బ్రాహ్మణుని సరస కేరి) చ్యవనులుగారూ!
మీ కిప్పింతునా ?

చయ—వసంతకా ! నీ కోరికయూటల మానుము. నాదక్షిణలో నీకు
సగ మిత్తును లెమ్ము.

సోమయాజు—అర్జునర్యా ! ఈ విషయమున సుదియ మందనేల ?
మీరు నుడివిన సర్వలక్షణంబులకును లక్ష్యంబైన నారదమునీం
దునినకంటె నిట్టి యుత్తనుదాన పరిగ్రహణంబునకుఁ బాత్రు
లెవ్వఁ ఁందురు ? కావున నాదేవర్షి చంద్రుండే యీదానంబుఁ
గొన నర్హుఁడు.

గర్జ—సభాసదులారా ! ఇంక నేమేని భిన్నాభిప్రాయములు గలవా?
(కొంతకాల మూరికుండి) ఇంక మీ మానమునే పూర్ణాంగీ
కాని సూచకముగాఁ గైకొని నారదునకు శ్రీకృష్ణుని దాన
మిప్పించెద.

నార—అధ్యులారా ! ఈ యుత్తనుదానము నా కీయ మీ తంగీకరించి
సందుల కౌశల్యము మీకుఁ గృతజ్ఞుఁడను. ఈ దాన పరిగ్రహణం
బున నే నెంతయు ధన్యుఁడ నగుచును. దానాంతరముశ్రీకృష్ణుఁ
డులదూఁచు సంభార మిచ్చిన మఱల సత్యాదేవి కతని
నొసంగెద !

గర్జ—దేవీ ! ఈపుష్పహారంబు శ్రీకృష్ణుని చేలాంచలమునకుఁ గట్టి
యా పారిజాతవృక్షంబునకుఁ గట్టుము. అవృక్షంబునుగూడ దాన
మొసర్ప నెంచితివిగదా ?

[సత్యభామ పుష్పహారముఁ గైకొని కృష్ణునిదగ్గరకు వీధాకుల
చిత్తయై రాఁ గృష్ణుఁడు నవ్వుచు లేచి తన చేలాంచలమును
సత్యదేవి కందిచ్చి]

కృష్ణ—

మ! నవలా ! సిగ్గిల నేల? యీప్రతివిధానం బీదృశఁబాట, లో
న విచారింపక నన్నొనుగి మఱి \diamond వైశంబుగా నీముని

ప్రవరుం డాడినయట్టు నాబరువు ద్రోవ్యం బిచ్చి కైకొంచు, బాంధవవర్గంబుల వన్నెవాసిగనుమా ధారార్కచంద్రింబుగాన్.

(సత్యభామ పూజాహారముతో శ్రీకృష్ణుని బారిజాతవిటపంబు నకుఁ గట్టును.)

నార—(లేచి) (స్వగ) ఆహా! ఏమీ దేవదేవుని విచిత్రవర్తనము! నాఁడు బలిని గట్టినవాఁడు, జిహ్వేంద్రియులఁ దపోధనుల మానసాలాసబంధముననేని కట్టఁబడనివాఁడు నేఁ డొక య బలచేఁ బారిజాతవృక్షంబున కొకపూలదండచేఁ గట్టం బడియె. ఈ మహామహునిచర్యలు దురూహ్యంబులుగదా!

గర్గ—దేవీ! ఇంక నారదునకు నీ ప్రాణేశు ధారవోయుము. నారద మునీంద్రా! ఇటు రమ్మ. (నారదుఁడు రాఁ బాదములఁ గడిగించి సత్యచేతులలో నీరువోసి శ్రీకృష్ణుని చేతులగుండ నారదుని చేతులలో “తుభ్య మహం సంప్రదదే నమో నమః” అని చెప్పించి విడిపింపఁజేయును). మునీంద్రా! ఇంక బారిజాతంబును శ్రీకృష్ణుఁడును నీవి.

నార—ఆహా! ఎంత కృతార్థుడనైతి?

ఉ॥ ఏమిశుభం బొసర్చి జన్మించినవాడనొ, నేఁడు సత్యభామామహిభావితంబున సమంచితరీతిఁ బ్రతిగ్రహించితిగామితసిద్ధిదాయకుని, ఖండితదుష్టనిశాటు, సర్వమర్త్యమరపూజితాంఘ్రి నఖిలాఘునిదూరు, ననంత, నచ్యుతున్.

గర్గ—దేవీ! ఇంక బ్రాహ్మణులకు దక్షిణతాంబూలము లొసంగవచ్చునా?

సత్య—ఆర్యా! ముందు తులాభారము జరుపఁగూడదా?

గర్గ—దానిని వీనిపిదప జరిపెదను, సలిసేవసంతకులారా! ముత్తైదువులకు బ్రాహ్మణులకు దక్షిణతాంబూలము లొసంగుడు. (నారదుఁడు శ్రీకృష్ణుని సుమదామమునఁ బట్టుకొని యెడముగా నిలువ, సలిసేవసంతకులు దక్షిణతాంబూలాదు లొసంగుదురు. బ్రాహ్మణులు దక్షిణం గొని తమతృప్తి వెల్లడి

జేయుదును. బ్రాహ్మణులందఱు లేచి నిలుచుందురు. సత్య కృష్ణునివంకఁ జూచుచుండును.)

నార—భూసురులారా! ఉండఁడు. తులాభారముఁ దిలకించి పొండ. దేవీ! ఇంకఁ దులాభారమున కవకాశమింతమా?

సత్య—సత్వర మంగ్లనక్షుము.

గర్గ—మునీందా! శ్రీకృష్ణుని దొడితెమ్ము.

నార—అట్లే. దేవా! రమ్ము. (కృష్ణుని బూలదండతోఁ బట్టి తెచ్చి తులలోఁ గూర్చుండఁబెట్టి) దేవీ! ఇంక నీవిభున దూఁవఁగల పదార్థములఁ దెప్పిపుము.

సత్య—నలినీ! నావి యొకవాఁపుసొమ్ములఁ దెచ్చియుంటివే. వాని నీతాస్రసం దుంచుము. వసంతికా! నీవు నలినీకి సాయమున ర్పుము. (నలినీవసంతకులు సొమ్ములఁ దాస్రసం ద్రాసు కదలకున్న) తాస్ర కదలనే లేదా? ఏమిది? నామిగిలిన యాఱువాఁపునగలను దెచ్చివేయుఁడు (అట్లు నర్చినను ద్రాసు కదల కున్న) ఏమిది? తాస్ర మోయఁగాఁ బరువడినను నింతా కంతయేవ కదలకున్నది. (తాస్రం బూచి) వసంతికా! నీ కీ త్రాసుసం దేమైన లోప మగుపడుచున్నదా? చూచి చెప్పము.

వసం—(ఇటు నటు త్రాసును బరికించి) ఇం దేమియు దోసము నాకుఁ గనఁబడుటలేదు గాని యేదో మోసముమాత్రే మున్నది. లేనిచో నింతబరువు మానవమాత్రుఁ డుండునా? ఇంకను బ్రీయత్నింపుము.

సత్య—అట్లు తప్పుక యొనర్చెద. నలినీ! నీవు నుత్తర నేరి శత్రువంతక మణి యొసఁగిన బుగారము సాలియుఁ దెప్పించి వేయించుము. దానితోఁ దాస్ర తప్పుక కదలవలయు. (అట్లు నర్చినను ఫలములేకున్న) అక్కటా! ఇ దేమి మాయ? మునీందా! నామనోవిభుడు నిక్కముగా నింతబరు వున్నాడా?

నార.—దేవీ! నాకుమాత్ర మేమి తెలియును? అతఁ డెంతబరువో యతనికే తెలియవలయు.

సత్య—చలిసి! నాప్రాణేశుండు పరరాజులఁ గొట్టితెచ్చి నా కిచ్చిన ధనమునాయుఁ దెచ్చి తానున వేయును. ఇదేమో చిత్రముగా నున్నది! (అట్లున్నప్పుడు దాసు కదలకుంటఁ గాంచి) అక్కటా! నా మిత్రుడు ధనమునాయుఁ దాసున నై చి తిని. కాని తులయిండుకయేని కదలలేదు, ఇంక నేమిసేయుదు? ఇట్టి విపరీత మొద్దనఁ గలదా?

క॥ చింతకాలపరచయమున

బహుశక్తియును లేదు ♦ ప్రాణేశ్వరుఁ డం

చతుర్ముఖుడై నాచు బిడఁ

గరియు బహుమ్యు నీకె ♦ గార్వం బెదియో?

కృష్ణ—సత్యా! ఏ మూలమున? నీయిత్తునుడు ధనమంతయు నిక్కునముగా నీ ముఖము యగునా?

సత్య—వాఛా! నిక్కునమున నా మిత్రునుడు ధనమునాయు నిదియ. ఇంక బిడ్డవయ్యెము లేదు.

కృష్ణ—సత్యా! అట్లయిన నే నే నా గుసకు బొసస గావలసినదేనా? ఎంతెని చింత?

ఉ॥ నాకడ మీయగు గ్రహములకు ధనరాసులు త్రొప్పి తుండమై చేకురముండ మీబుంపు ♦ చేకురజేయు తద్రు యుండు హే వాకముమీఱు నీ వసన ♦ పాటిగ నిరస్యడఁ జేయకు డ, నా కాకుల పాటుఁగూర్చునా? లేగునా మగనాలి కీ గతుల్? 6

సత్య—ప్రాణేశ్వరీయా! మీ మిత్రుడదాదనుండి పోతిగ్రహించు ప్రయత్నము నెచ్చటికే పరిమితునా? కొంచె మోపికచిక్కఁ బట్టుదు. (నాదున్నపు తీగ) ముసందా! ధనముచే నలవి గాని యెడ, ధనేలేకముచే నా హృదయేశుఁ దూచి కైకొన వచ్చునదా!

నార—దేవీ! సాధ్యమయిన నట్లే మొనర్పవచ్చును.

సత్య—నలినీ! మనమందిరమునఁగల ప్రతిపదార్థమును దెచ్చి తులయం మంచుము. (అట్లానర్చినను బ్రయోజనము లేకున్న) మునీంద్రా! ఇం దేదో లెంతో మున్నది. లే కున్న నానాధుఁడేమి? ఇంత విపరీతబగువు వుండు తేమి?

నార—దేవీ! ఇంత బరువా? ఆభార మెవరి కెరుక?

తే! గీ॥ అండపిండవేధోండన ♦ హనులనెల్ల
గుప్తగతి బొజ్జతో నుంచుకొన్నయట్టి
తోయజాతునితోఁ దులఁదూఁపఁగలవే
ధనముల ధనేతిరమ్ములఁ ♦ దరిశనయన!

7

సత్య—మునీంద్రా! న న్నప్పుడు ప్రశంసొనర్పఁ బురికొల్పి యిప్పుడీ మాటాడఁ బాడినూ! అప్పుడే యితఁ డింతబగువు వుండు నని చెప్పరాదా?

నార—దేవీ! నేఁ జెప్పితినిగాని నీవు దానిఁ దెలిసికొననైతివి. ఈ శ్రీ కృష్ణుండు మేటిమగం డని యెంచితివి గాని ప్రకృతిస్వరూపుం డని యెఱుంగవైతివి. దానికి నే నే ముంచును?

సత్య—నామనోహగుఁ డులఁదూఁపలేని సభాఁము లేనిచో నియభీష్ట మగు వస్తువును గైకొని నానాధు నాఁచి పొమ్ము. అతఁడు నీ కేల? ఇదిగో నీ శ్యమూరితమశిలఁ గొమ్ము.

నార—దేవీ! నాకు శ్రీకృష్ణుఁ డులఁదూఁచినదియే వలయు. ఇతర ములు నా కుపేక్ష్యంబులు. నీ వట్లు విలుచలేకున్న నీతని విపణివీధికిఁ గొంపోయి మొవరికైన నమ్మిద. నాబోటి భిక్షాటు నకు, దేశాటునకు నమహామహా భరింప శక్తిమా?

సత్య—ఏ మేమీ? నాభర్త పంగడఁ జెట్టి యమ్మెదవా? అక్కటా! నారదా! ఇ దేమి పెద్దతనము? నీవు మానుకశ్రేయస్కామి ననుకొంటిగాని మిచ్చిపట్న హిత్రేషి వని తెలఁపనైతివి. మేఁక వన్నె పులి వని యెఱుంగనైతివి. నిన్ను నమ్మి మోసపోయితిని.

చ! పతి నొక పూజనీయగుణావార్థికి దాన మొసంగి, పుణ్యక
వ్రత మొనరింతువేని ఫలవంత మగు భవదీయవాంఛితం
బతివరొ! యంచు ము స్వలికి యట్లానరించినయంత నన్ను నీ
విరమున ధాతృపుత్ర! విలపింపగఁజేసెద వేటిన్యాయమో? 7

నార—కృష్ణా! ఈమాటలతో నేమి లాభము? లేమ్ము. అంగడివీధి
కేగుదము. (కృష్ణుడు లేవబోవుచో)

సత్య—ఉండుడు. (మంగళసూత్రముదక్క మిగిలిననగలన్నిటిఁ దీసి
తులయందు వైచినను లాభములేకున్న) నలినీవసంతకులారా!
బ్రాహ్మణులారా! ఊరక చూచుచుండెద లేమి? మీమీ
నగల నాణెములఁ ద్రాసున వేయుడు. అట్లైనను నానాఘండు
నాకు దక్కునేమో. (నలినీ నగలను వసంతకాదులు పై
వస్త్రములను దక్షిణతాంబూలములను వైవఁ ద్రాసు కదల
కున్న) నాథా! (శ్రీకృష్ణునకు మోకరించి) నన్ను మీరే
రక్షింపవలయు. లేవ్వును మన్నింపవలయు.

కృష్ణ—సత్యా! మనఃపూర్వకముగా నన్ను దానమొనర్చి యిప్పు
డిట్లాడిన నేమి ప్రయోజనము?

చ! అతివరొ! నన్నుదూఁచెడు ధనాదులు నీకడ లేకయున్న దు
ర్గతులకు లోనుగా నగుదుఁగావున యోజనఁజేసి చేయు మీ
వ్రత మన నాలింపక ప్రతివర్తిలి యీగతి నాడె దక్కటా!
గతజలసేతుబంధములు యిహకొ కాముకకోటియోజనలో? 8

సత్య—ప్రాణప్రీయా! నా యజ్ఞానంబును తుమించి నాకు మి మ్మా
జడదారిమండి కొనుమార్గ ముపదేశింపుడు.

నార—కృష్ణా! నాయన లేనిదే నీ వెవ్వరితో మాటాడగూడదు
సుమా! లేమ్ము. (కృష్ణుడు లేవ)

సత్య—నారదా! ఇదే మన్యాయము? నానాఘునితోడ మాటాడ
నీయవా?

మ! అకలంకాత్ముడ వంచు నీ వనువుఁ ♦ జేయఁబూనితిగాని నీ
వకటా ! యింతటిమోసగాఁడ వని స్వప్నావస్థయందేని మా
మకచిత్తంబున నెంచియున్నయెడ నీమార్గంబునకా బ్రాణనా
యకు నీహోంట్లకు దానము న్సలిపి పాఖ్యంతెల్లఁగోల్పదునే? 9

నార—కృష్ణా! సత్యాదేవి నిన్ను మాకు దానమొనర్చినది సత్యంబు
యేని మా భృత్యుడవై మా యభీష్టకృత్యంబు లొనర్ప
వలయు.

కృష్ణ—నారదా ! అందులకు సంసిద్ధుడవై యున్నాఁడ.

నార—అట్లయిన నిటు రమ్ము. (శ్రీ)కృష్ణఁడురా) అటుపొమ్ము. (పోవ)
ఇటురమ్ము. (రా)కూర్పుండుము. (కూర్పుండ) లెమ్ము. (లేవ)
ఇదిగో నీ మహతిఁ గైకొమ్ము. ఇదిగో కమండలువు. ఇందు
మిన్నేటిజల మున్నది సుమీ ! ఇదిగో నాకీశ్వరుఁ డిచ్చిన
జాగ్రూలచర్మము. ఇదిగో యశమాలు. రా రమ్ము. (కృష్ణఁడు
వాని నందికొని వెంట రా).

క॥ సేవలఁ గొంటయెకానీ

సేవించు లెఱుంగనట్టి ♦ శ్రీ)రాధుఁడె నా

సేవకుఁ డయ్యెను, పారి భ

క్తావధికి విధేయుఁ డంట ♦ యన్మతమ్మగునే ?

10

కృష్ణా ! రమ్ము. అంగడివీధి కేఁగుదము.

(నారద శ్రీ)కృష్ణులు నిష్క్రమింప)

సత్య—నారదా ! నారదా ! ఇట్టి యన్యాయము నీకుఁ దగునా ?
నిల్వము. నిల్వము.

(సత్య నిష్క్రమించును. సలిని వసంతకుఁడు బ్రాహ్మణులు
వెంబడింతురు.)

తృతీయ రంగము.

సలకము—ద్వారకాపురి విపణిశ్రేణి.

(కృష్ణమెడలోఁ బూలదండఁ బట్టుకొని నారదుఁడు ముందు నడుచుచుండును. బ్రాహ్మణాదులు వెంబడింతురు.)

నార—పొరులారా ! రండు, రండు. శ్రీకృష్ణు నెత్తుధన మిచ్చికొనుఁడు. ఇతఁడు భక్తులకు సులభసాధ్యుఁడు. వెనుదీయకుఁడు.

సీ॥ నీలాంబువాహనఁని భశరీరుం డయ్యుఁ
దీవాఁఘటిమిరప్పిదీపుఁ డిలఁడు
నత్యాకటాక్షవీక్షణబంధితుం డయ్యు
ధీరాతిధీరదుర్వారుఁ డిలఁడు
ఆభీరికామానఁహరణలోలుం డయ్యు
సర్వసంపూజార్హఁచరితుఁ డిలఁడు
మర్త్యజనప్రీతిమానవిగ్రహుఁ డయ్యు
దేవావనీదేవఁదేవుఁ డిలఁడు

తే॥ గీ॥ ధారుణీరాజ్యభారవిధూనుఁ డయ్యు
రాజరాజప్రపంచసామ్రాజ్యుఁ డిలఁడు
కనుక వైశంబ శ్రీకృష్ణుఁ ఁ గొనఁగ మీరు
రంకు రం డిట్టితటి వేటు ఁ రాదు రాదు.

10

ఏమి మీ రెవ్వరునుఁ గొనలేరా? కృష్ణా! అదిగో సత్యభామ యిటు వచ్చుచున్నది. రమ్మింక నొకవీధి కేగుదము.

[నిష్క్రమింప, సత్యభామ నలిసీ సమేతయై (దుఃఖాకాంక్షితయై)
గాన మొనర్చుచుఁ బ్రవేశించును.]

సత్య—అక్కటా! నానాథుని నారదుఁ డింకొకవీధికిం గొంపోయె.
ఏమి నెయుదును? ఎంతకాల మిట్లు వెన్నాడుదును? ఎట్టి

దుష్కృహార్తమున నాయాచివేరంపుడపసిబోధనకుఁ జెవి
యెగిరినోగదా !

నలి—దేవి ! ఇదంతయు నా కలహాశమని కుతంత్రమే యగు.

సత్య—నచ్చెలీ ! అవును. కాని యాయెడఁ దప్పించుకొనుమార్గ
మెయ్యదియో తెలియకున్నది. కాలము జరుగుకొలది నాబం
ధువగ్గ మీవార్త విని నన్ను నిందింపవచ్చు నని భయ మెత్తు
చున్నది. అక్కటా ! వారి కేమి పృథ్విత్తర ఘిత్తు ?

సీ॥ దేవకీచను దేవులై వచ్చి మాపుతుని

నేమిసేసితి వన్న ♦ నే మనుదును ?

బలరామసాక్ష్యకు ♦ ల్వచ్చి మాసోదరు

నందుఁ దోలితి వన్న ♦ నే మనుదును ?

జాంబవత్యాదులు ♦ చనుదెంచి మా భర్త

నేటి కిచ్చితి వన్న ♦ నే మనుదును ?

మదనసాంబాదులు ♦ నందుఁలేగి మాతండి

నచటి కంపితి వన్న ♦ నే మనుదును ?

తే॥ గీ॥ యాదవు లరుదెంచి ♦ మా దేవదేవుని

నెట్లాసగితి వన్న ♦ నే మనుదును ?

నేమి వల్కుదాన ♦ నేమి సల్పెడుదాన

నెట్లు మనెడుదాన ♦ నింకపైన.

11

నలి—దేవి ! సమాశ్వాసిల్లుము. నీప్రాణేశ్వరుఁ గలిసికొందము, రమ్ము.
తర్వాత సంతయుఁ జక్కఁబడును.

సత్య—అట్లే యగుగాక ! రమ్ము. శ్రీకృష్ణ వెన్నాడుదము.

(నిష్క్రమింప)

నార—(మఱలఁ గృష్ణుని తోడైచ్చి) పారులారా ! రండు. రండు.
ఈతని మహాత్మ్యమును వినుఁడు.

సీ॥ ఇతనిపాదమెనుఁడీ ♦ పతితజనావన

సారథాగీరథీ ♦ జన్మభూమి

ఇతనివత్తుమెనుఁడీ ♦ యిందిరాసుందరీ
మానితికేళికా ♦ మందిరంబు
ఇతనిచక్రమెనుఁడీ ♦ పృథుల దోర్వీర్యగ
ర్వాంధదైత్యానేక ♦ పాంకుశంబు
ఇతనిహస్తమెనుఁడీ ఋజుమార్గసంచార
సంరక్షణానక్త ♦ సాధనంబు

తే॥ గీ॥ ఇతని దర్శనమే నుఁడీ ♦ శ్రితనితాన
జపతపోవ్రతపాదప ♦ సత్ఫలంబు
కాన నీతని గొన ననుమాన మేది?

ధనములను దెచ్చి తులఁదూచి ♦ కొనుఁడు కొనుఁడు. 12

కృష్ణా ! ఇం దెవ్వరును గొనువారు లేరు. మతియు సత్యాదేవి
కూడ నిటు వచ్చుచున్నది. రమ్మింకొకవిధి కేఁగుదము.

(నిష్క్రమింప సత్యభామ దుఃఖార్తయై ప్రవేశించి)

సత్య—అక్కటా ! మఱల నామనోహరు నాకంటి కగపడకుండఁజేసె
అక్కటా ! కుడిచి కూర్చుండక యా వ్రతమున కేల పూనితిని?
ఎట్లు ప్రాణేశుఁ బాసి జీవించు? ఎట్లతని నారదుబారినుండి
రక్షించు? ఎట్లు మఱల నారదు గలిసికొందు?

(జాంబవతీ మిత్రవిందలకు మార్గముఁ జూపించుచు వసంతకుండు సత్య
కెదురుగా వచ్చును.)

వసం—దేవేరులారా ! అదిగో సత్యభామ. మీమగని దానమొనర్చి
పోగులుచున్నది.

సత్య—అక్కటా ! అరుగో నా ససత్నులు వచ్చుచున్నారు. వార
లే మందురో? వారి కేమి ప్రత్యుత్తరమిత్తు? అయ్యో ! ఎంత
తెలివిమాలినకార్య మొనర్చితిని!

జాంబ—(సత్యను దాసి) సత్యభామాదేవీ ! ఈ వసంతకునిమాట నిజ
మేగదా ! చేతులారఁ బ్రాణేశ్వరు నొరున కెట్లు దానమొనర్చి
తివమ్మా?

మ॥ పొలతుల్ పూర్వము ప్రాణనాథుఁడగుచుం గోరరో? కొరి నో
ములను నోచుటో? నోమి దానములచేభూదేవులం దన్నరో?
జలజాతేశుణ! వార లేరయిన నీచంచానఁ బ్రాణేశు, న
న్యూలకున్ దాన మొసంగినారటె? వ్రతోద్యోగానురాగాత్మలై.
మిత్ర—సత్యాదేవీ! నీవు కృష్ణసాహచర్యముతో సంత విసికితివా?
ఏమయిన నాలని దాన మునర్ప నేల?

ఉ॥ ఆకలహాశమందు వనఃజానన! నీకుఁ బ్రీతిఁజూడైనచో
నీకయి కృష్ణుఁ డిచ్చినమఃకేసకాంబరవస్తువాహనా
నీకము భక్తిమై నిడి గఱచిననొప్పగుఁగాని నీకునుకొ
మాకును బ్రాణనాథుఁడగుమాధవునిచ్చుట దెట్టి న్యాయమే?
జాంబ—బెల్లముగొట్టిన రాయివలె నూరకుండెడ వేమి? నీ వెవ్వతెవని
శ్రీకృష్ణు నారదునకు దాన మొసంగితివి? నీ కట్లానర్ప నధికార
మెవ్వ రిచ్చిరి?

నీ॥ కనిపెంచి పెద్దఁజేసిన తల్లిదండ్రులు
దేవకియును వసుదేవుఁ డుండ
ననయంబు వెన్నంటుకొని కొల్చు సోదరుల్
హలధారణుండు సాత్త్వికయు నుండ
బలియై దైవం బని య సతతంబుఁ బూజించు
పట్టమహిమి భీష్మువట్టి యుండ
నినుఁబోలె వాసుదేవుని చెట్టఁపట్టిన
సరసిజనేత్ర లెఱుఁజ మొ యుండ

ఆ॥ వె॥ జనకులాలసమున యనుదిన వృద్ధి
గనెడు మన్మథాదితనయు లుండ
కృష్ణువట్ల నీకు యెటువంటి యధికార
మున్న దంచు దాన యొసంగినావె?

15

మిత్ర—స్వార్థలాభంబు వాంఛించి నీతోడ మమ్మందఱ నన్యాయ
మొనిర్పితివి.

వనం—ఈతప్పునకు ని న్నేమి యొనర్చినను దోషములేదు. నాహ్రిణ
మిత్రునకు నాకు నెడఁబాటు గల్పించితివి.

సత్య—నవత్తులారా ! మీచేత నే నిన్నిమాటలఁ బడవలసియుండ,
నా హ్రిత నెవ్వరు తప్పింపఁగలరు ? ప్రేమాంధనై యాకపట
మునీంద్రుమోస మెఱుంగలేక యతిఁ డుపదేవించిన వ్రత
మొనర్చి నాహ్రిణమునకుఁ బ్రాణ మగు నందకుమాగుఁ
గొల్పితి. మొదలునకే మోసముఁ దెచ్చుకొంటి. నా
యజ్ఞానముం గనుఁగొంటి. ఇంక.

ఉ॥ ఐసది యొనదేమొ యిటు ♦ లాఱడినేయుట లుజ్జగించి, యిం
కైనను హ్రిణనాయకుని ♦ హాటకగర్భతనూజనుండి చం
ద్రాననలార ! యేగతఁ గ్రీయఁబడి కైకొన సాధ్యమానా మీ
రానతియిచ్చి నా కతిదయాపరతం బఱిగింతుఁ జెట్టుడి ! 15

జాంబ—అట్లే యొనర్చెదము, రమ్మ. ఆ నారదుఁ గలిసికొందము.
(నిష్క్రమింతురు.)

(నారదుఁడు శ్రీకృష్ణునితోఁ బ్రవేశింప యాదవులు చూడవత్తురు.)

నార—యాదవులారా ! రండు. కొనుఁడు, మీ యదుకులసార్వ
భౌముని.

సీ॥ కొలిచెడువారికిఁ ♦ గొంగుబంగారంబు
వరసవిహ్వలులకుఁ ♦ బట్టుగొమ్మ
చేమోడ్చువారికిఁ ♦ జేతిచింతామణి
అలసినవారికిఁ ♦ నిలువనీడ
మొక్కికెడువారికిఁ ♦ ముంగిటిపెన్నిధి
పిలిచెడువారికిఁ ♦ బెరటిసురభి
తపియించువారికిఁ ♦ ద్రావంగ నమ్మతంబు
అర్థించువారికిఁ ♦ సమరతరువు

ఆ! వె! వాసుదేవుఁ డంచుఁ బద్మగర్భాదులు

నిత్య మితనిపాదఃసీరజములఁ

గొల్పుచుఁదుగ్రానఁ ♦ గొనఁగ వెనీయక

ధనముఁ దెచ్చి పోసి ♦ కొనుఁడు కొనుఁడు.

19

ఏమీ కొనరా? అట్లయిన నీతని నిం కొకపురమునకు గొం పోయెద. అచ్చట కన్నుల నద్దకొని కొనియెదరు. రా, కృష్ణా రమ్ము. (పో:బోవ)

యాదవులు—ఒరే! యీజడదారి మనకృష్ణమూర్తిని మనకు లేకుండ నక్కడికో కొనిపోవు నట! ఊరకఁజూచెద లేమి? కొట్టుడు, కొట్టుఁడు. (పై:బడ)

నార—దేవా! నన్ను వీరిబారిచుండి రక్షింపవలయు.

కృష్ణ—యాదవులారా! ఏ మీ యాగడము? నా యనుమతమ్మున నా యర్థాంగిచే నన్ను దానముగా గ్రహించిన యీ దేవరి చంద్రుగ్రాన, మీరు గొట్టనెంచితిరి? ఈదుండగమునకు నాపైఁ బ్రేమచేతఁ బాల్పడితిరిగాన మిమ్ము క్షమించితి. పొండు.

యాదవులు—చిత్తము దేవా! క్షమింపుము. (నిష్క్రమింతురు.)

నార—దేవా! సత్యభామ వచ్చుచున్నది. ఆగర్వాంధకై న పరాభవంబు చాలును. ఇంక విమోచనమార్గమును నుడువు మనియెదరా?

కృష్ణ—నారదా! అట్లే కానిమ్ము.

(జాంబవతీ మిత్రవిందానమేతయై సత్య పాడుచుఁ బ్రవేశించును.)

జాంబ—నారదమునీంద్రా! ఈ యమామకురాలి వలించి మా నాథుని దానము పట్టితివా?

చ! చదివితీ నీవు సాంగముగ ♦ శాస్త్రసముచ్చయమెల్ల సై న నీ యదనునఁ దల్లిదండ్రులు నిజాత్మజ నీయఁ బ్రతిగ్రహింపఁగా నొదవునుగాని వేసతుల ♦ నొక్కతెయై చవలాత్మయైన యి మ్మదవతి దానమియ్య నిటు ♦ మాధవుఁ గైకొన నీకుఁ బాడియే?

నార—దేవీ! ధర్మమువిషయము నన్నడుగకుము. శ్రీకృష్ణుడంగీకరించె. సత్యాదేవి యొసంగె. నేను గ్రహించితి. ఇతరవిషయముల మీ ప్రాణేశ్వరునే యడుగుము.

జూబ—(శ్రీకృష్ణునివంకఁ దిరిగి) ప్రాణేశా! మీ రెట్లు లీదానమున కీయకొంటిరి.

చ! పడఁతుల నెడతొందరినొ ధి పాణిగ్రహించినవాడవయ్యుని న్నెడగుఁడనాన నొక్క యలివేణి ప్రదాన మొనర్పవేడ నీ వడువున లాతిభార్యల శుభంబు దలంపక వల్లె యంచు నీ వొడఁబడఁ బ్రాణనాథ! తగునో తగదో యని చింతసేయవే?

సత్య—(కృష్ణుని పాదములపైఁ బడి) మనోహరా! నేఁ దెలివలెక మిమ్ము దానమొనర్చిన, మనఋణానుబంధ మితతోఁ దెగెనా యేమి? మాటుపలుకరాదా?

చ! కటకట! ప్రాణనాథ! యిది ధి కర్జమె నిర్జరిమానిఁగూడి యొక్కటికము మానఁ ద్వత్ప్రేరణయొకాంక్ష ప్రతంబానర్చినట్టి నన్నిటువలె నొంచి మానమువహించి చరించు తలంపుమాని యింతటనయినక దయామతిని ధి దావకముక్తిపథంబుఁ జూపుమా. 22

నాథా! నీ శరణుఁజొచ్చితిని. నేఁడు నా కన్నుల పొరలూడె. నా యజ్ఞానంబు గ్రహించితిని. నా కింక మిమ్ము దాస్యవిముక్తుఁడేము మార్గముపదేశింపుఁడు.

నార—కృష్ణా! ఇంక నీవు మాటాడవచ్చును. వలసిన ప్రత్యుత్తర మిమ్ము.

కృష్ణ—సత్యా! నారదునే యడుగుము. అతఁడే నీకుఁ ద్రోవఁజూపును.

సత్య—మునీందా! ఇంక నైన నన్ను వేధించుటమాని రక్షింపుము.

జూబ—మునీందా! మీరు మా ధనకనకవస్తునాహనాదులఁదూఁచి కైకొని నాథు వదలుఁడు.

నార—బేలారా! ఇంకను శ్రీకృష్ణు ధనముతో ధనేతరముతోఁ
దూచికొన నెంచెదరా?

ఉ॥ ఈ కమలాయతేక్షణు సహీనమహర్తవ్య మెఱుంగలేక, యీ
వీక ధనంబుచేత మణిబృందముచేత విభూషణాభిచే
నోకమలాక్షులార! కొనఁనూహయైనరైద రియ్యె! శౌరి ధ
త్వైకవశంగతుం డనుచు ♦ నింతటనైన నిజం బెఱుగుండి. 23

భక్తిప్రభావం బెఱుంగక, భక్తజనావన బద్ధకంఠుడైన యీ
పరమాత్మయే కృష్ణావతార ములై నని చూడ్కిగా నమ్మక, మీరిట్లు
వగఁ బొగులుచున్నారు. ఈతఁడు భక్తులకుఁ దక్క నితరులకు సులభ
సాధ్యుడా! వారల స్వవశులఁ జేసికొని వాఁకి వశుడై యనారతము
సంచార మొనర్చుచుండు. ఇతని లోఁబరచుకొనఁ దలంచువారలకు
భక్తియే వశ్యోపధము.

సీ॥ సర్వేశ్వరుం డగు ♦ శౌరి గొకరుసేయు
ధన మున్నదే భక్తిధనముగాక?
సర్వోపగతుఁడగు ♦ చక్ర ౭ంధించెడు
బల మున్నదే భక్తిబలముగాక?
సర్వభోక్తను జలజాతాశుఁ దనియించు
ఫల మున్నదే భక్తిఫలముగాక?
సర్వజ్ఞుడైన కేశవుని మెప్పించెడు
విద్యయున్నదే భక్తివిద్యగాక?

అ॥ వె॥ సర్వవందుడైన శాస్త్రసన్నిధిఁ జేర్చు
పథముగలదే భక్తిపథముగాక?
కాన నితఁడు భక్తిగలవారలకే కాని
పరుల కగ్గమగునె? ♦ పడఁతులార!

24

సత్య—(స్వగ) అక్కటా! అధునాలనై ప్రాణేశుమహాత్మ్య
మెఱుంగక తప్పు తోప నడుచుచుంటి. నేటికి యాథార్థ్యంబు
గోచరమయ్యె. రుక్మిణీమూర్ధమే సన్మార్గమయ్యె.

నార—కాంతలారా! భక్తులెవరైన నొక తృణము వైచినను నీ మహానుభావుని దులను దూఁప సాధ్యమగు. అట్టివారిని నెమరి పొంది యోడితేవలయు.

సత్య—(ఆతురతతో) మునీంద్రా! అట్టివారెవరైన గలరా?

నార—బేలా! అందులకు సందియమా? భక్తులే లేకున్న నీలోకము పాడుగదా!

సత్య—అట్టి మహాత్ములెచ్చట నున్నారు?

నార—ఎచ్చటనో యుననేల? ఈ పుణ్యముననే యున్నారు.

సత్య—వా రెవరో తెలియఁజేయుఁడు. పాదములబట్టి పొందించి తెచ్చెదము.

నార—నిక్కముగా నట్లనర్చెదవా?

సత్య—అందులకు సందియమా? చెప్పి చూడుఁడు.

నార—నేఁ జెప్పినంత నీవు మాటతప్పక యట్లనర్తువుగదా!

సత్య—మునీంద్రా! నా మాటయు దింత యవిశ్వాస మేల? వారెవరో తెల్పుఁడు.

నార—ఎవరో కాదు, చెప్ప మనదవా?

సత్య—ఇంతసంశయ మేల? దయచేసి సెలవిండు. ఎవరైన గాని మ్ము. నే నేగి స్వయముగా వారిఁ దెచ్చెద.

నార—నీ...నీ...నీ...నీ సకల్ని రుక్మిణీదేవియే.

సత్య—అక్కటా! ఇది నిక్కమా? హాస్యమా!

నార—దేవీ! ఇది హాస్యమునకు సమయమా? ఆ భక్తురా లొక తృణముఁ దెచ్చివైచినను శ్రీకృష్ణుండు తులఁదూఁగును. నామాట నమ్మకున్న నీ భర్తనే యడుగుము.

సత్య—ప్రాణేశా! ఇది యథార్థమే యగునా? లేక యీ జగడాల చీలియును, మీరును గలిసి నన్నుఁ బరిభవింపఁ బన్నిన పన్నాగమా? (పాదములపైఁ బడి).

శా॥ నీమాహాత్మ్య మొకింతయుం గనక యంధీభూతచేతన్ననై
సామాన్యంబలె నెంచి చేసినది దోషం బంచుఁ గన్గొంటి నేఁ
డామూలాగ్రము గర్వమెల్ల మటుమామయంబయ్యె, గోపాలకృ
ష్ణా! మన్నింపుము నీదుసత్య నితనైవన్ సానురాగంబుగాన్.

కృష్ణ—సత్యా! తెమ్ము. నారదుఁ డాడినది వాస్తవంబ. భక్తిలేక
ధనమిచ్చికాని ధాన్యమిచ్చిగాని వస్తువాహనాదు లొసఁగి
కాని గుఱలు గోపురములు కట్టించిగాని నన్న వశపరచు
కొనుట కలలోనివార్త. భక్తితోఁ బ్రేమైనను, ఫలమైనను,
దోయమైనను, బుష్పమైనను నెవ రొసంగుదురో వారికి నే
దానుఁడనై వర్ణించెద. ఇదియే భక్తిమాహాత్మ్యము. ఇంకఁ
గర్తవ్య మొనర్చి ననుఁ గైకొనుము.

ఉ॥ నారదుఁ డాడినట్టి వచనమ్ము యథార్థముగాన, రుక్మిణీ
సారసప్రసాదాని సరసం జని నీ విటఁ బుణ్యకవితే
చ్ఛారణిఁ జేసినట్టి యవిఁచార్యపుఁగార్యముఁ దెల్పి తెమ్ము, చే
కూరును నీయభీష్ట, మొనఁగూడును మోదము భక్తికోటికిన్. 26

సత్య—అక్కటా! నాథా! నా సపత్ని నే పోయి వేఁడుకొను మని
యెదరా? ఇంత తెలివిలేకుండువని నల్పి యేమొగముతో
నా కాంతిదండ కేఁగుదును? మీ కేల యింత పక్షపాతము?
నాగర్వాపహరణమునకై నన్నిట్లు విషమపరీక్ష చేయఁజెల్లునా?

మ॥ భువిపై నాచరింతు లెల్లరకు సత్వంబాఁటుగాఁ జేసియున్
భవదీయప్రణయంబు నాకిటులు దుఃస్పృహంబు గావించియున్
లవమైనన్ మదిలోనఁ దృప్తిని గనఁగ్గలేక యీ వైఖరిన్
సవతి న్వేడగఁ బంచెదే? మురహరీ! సాధించుటల్ చాలదే?

నార—కృష్ణా! రమ్ముఁ చెప్పవలసినదేమో చెప్పితిమి. నిన్ను వల
చినదైన నీవు బోధించునట్లొనర్చి నిన్నుఁ బ్రతిగ్రహించును.
మనము దానమండపమున కేగుదము రమ్ము.

(కృష్ణ నారదులు నిష్క్రమింప).

సత్య—నాథా! పోయెదరా! నేను రుక్మిణిని వేడుట తప్పదా?

జాంబ—సాత్రాజిత్! నీ వొనర్చిన యవివేకపుఁ గార్యమునకుఁ దోడు కుశంకలు గూడనా? రమ్మ.

మిత్ర—కాల మెప్పుడు నొకటేగతిగ నుండు ననుకొంటివా? మొన్నఁ బారిజాతాపహరణమున నీకు విజయమయ్యె. నేడు పుణ్యక వ్రతవిషయంబున మా నెచ్చెలికి జయముగా నున్నది. జయోప జయంబులు కావడికుండలు. ఇందులకుఁ జింతింపక రుక్మిణి కడకుఁ బోవుదము రమ్మ.

సత్య—సపత్నులారా! మీరే రుక్మిణికడ కేగి నాకు మాటు పార్థిచి తోడితెందు.

జాంబ—మగనిని జేతులార దాన మిచ్చినదానపు నీ వుండ నాగొడవ మాకేల? మఱియు దానివలన మాకగు లాభమేమి?

అ॥ వె॥ నేటిదాక శౌరి ♦ నీయింట నుండిన

నేడు మొదలు మాకితోడ నున్న

మాకు సమమె యగుట ♦ మా కేమి పట్టెను

భీష్మపుత్రిఁ పోయి ♦ పిలిచిరాఁగ?

28

మిత్ర—సాత్రాజిత్! కార్యముపట్ల నిట్లు గర్వించుట తగునా? ప్రాణేశ్వరుఁడు నిన్నుగదా! పోయి రుక్మిణిం బిలిచిరమ్మనియెఁ రమ్మ. వచ్చెదవా లేక మమ్ము పొమ్మందువా?

సత్య—అక్కటా! ఎట్టి దురవస్థ వాటిల్లె?—

చ॥ పడఁతిరో! నాగృహంబునకు ♦ వచ్చి ననుం బరితృప్తఁ జేయుమం చదుగులఁబట్టి వేడుకొనిఁనప్పుడు పొమ్మని తూలనాడి, యీ యెడల విదగ్ధరాజసుతఁ యింటికి సిగ్గునువీడి పోయి యే పడఁ బరిభిక్షింపెట్టు మని ♦ పార్థనఁజేసెడుదాననోకదా! 29

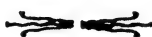
ఒకవేళ నేను గర్వము వినజ్జించి పోయి రుక్మిణిచేవిని వేడుకొందునుగాక! ఆ తన్వి నన్నుఁ జక్కగా సన్మానించునో లేక

జరిగినవిషయములఁ దలబోసి నన్నెత్తిపొడుచునో? పతితః పర్యతో
లఘు వందురుగదా !

జాంబ—సాతాంజీ! ఓక్కిణ్ణిదేవి శాంతమూర్తి, కృపావిస్తారవారాశి,
పావనచరిత్ర, పతివ్రతాశిరోమణి, దీనరక్షణకళాపారీణ. అట్లు
న్నటికిని దూలనాడదు. రమ్మ.

సత్య—అట్లే వచ్చెద. ఇంకను నాకీగర్వమెందులకు? రండు.

(నిష్క్రమింప యవనిక పడును.)

భ క తు క రా మ్.

రచయిత: కే. బాలసరస్వతి, బి. ఏ., బి. యల్.

శ్రీ. సి. యస్. ఆర్. ఆంజనేయులుగారిచే నాంధ్ర
దేశమందంతటను ప్రదర్శింపఁబడుచు పండిత పామరులు ప్రశం
సల నందినది. సెంట్రల్ స్టూడియో వారిచే టాకీ చిత్రముగ
వచ్చినది. తుకారాము శాంతము. పంచముడగు రోహి
దాసు మూఢభక్తి. విద్యావతి యగు భార్య నీళ—అధికా
రాభిలాషిణి యగు తల్లి. ఈ సమస్యసమన్వయమున మూర్ఖు
డగు గోపీచందు న్యాయములు. కర్మయోగి యగు శివాజీ
తుకారాం శిష్యుడగుట. మతాధిపతియగు గంగాధరుని సనాత
నాచార మార్భ్యము, భక్తి శృంగారకరుణా హాస్యరసములతో
సాంఘిక, నైతిక, చరిత్రాత్మక భక్తిపూరిత నాటకము.

వెల రు 1—0—0 మార్చిమే.

వలయువారు: సరస్వతి బుక్ డిపో, బెజవాడ.

చ తు ర్థ రం గ ము .

స్థలకము : రుక్మిణీదేవి శుద్ధాంతము - తులసీవనము.

(రుక్మిణి నున్నాతయై పట్టువస్త్రములు దాల్చి తులసి వృక్షమునకుఁ బూజయొనర్చుచుండును. జాంబవతీమిత్రునిందలు ప్రవేశించి)

జాంబ—దేవి! సాదాజితి నీయింటికి వచ్చుచున్నది.

రుక్మి—నచ్చెలీ! నీ వేమైనఁ బొరవడితినా యేమి? సత్యభామ యేమి, నాయుంటికి వచ్చుటేమి?

మిత్ర—కార్యము కలిగినది. వచ్చుచున్నది, అదిగో.
(సత్యభామ ప్రవేశించును.)

రుక్మి—(స్వగ) వీరిమాటలు నిఘ్నవమయ్యె. (ప్రకా)

ఉ॥ ఏమిది సత్యభామ! యిటు ధీరేటికి మంగళసూత్రశేషమైనై
మామకమందరింబున కథమదగతిం జనుదెంచినావు? ని
న్నామధుసూదనుండు విడఁనాడి చరించెనో? లేక నీవయిం
జేముడిఁ బాసెనో? తెలిపి ధీవేగమె నామది భీతిఁబాపుచూ!

సత్య—(నమస్కరించి) అక్కా! ఏమని చెప్పదును? నేను మీ
యెడఁ బూర్వమొనర్చిన యపచారముల నన్నింటిని మనః
పూర్తిగా మన్నించి నా కీ యాపత్కాలమున దోడ్పడ
వలయును.

రుక్మి—సత్యా! నీవు నా కేమియు నపచారము లొనర్పలేదు. కాన
నేను క్షమించుట కేమియు లేదు. నీకు గలిగిన విపత్తైట్టిదో
తెల్పుము. నాయు నాచే నగునేని తప్పక యొనర్చెద.

సత్య—అక్కా! నే నొనర్చిన తెలివిమాలినపనిని జెప్పటకు నాకు
నోరాడకున్నది. నెచ్చెలులారా! మీరు నాపై దయయుంచి
తెలుపుడు.

జాంబ—సత్యా! ఇంకను గొంత యాభిజాత్యమా?

మిత్ర—సత్యా! చేసినపాపము చెప్పిన నించుక పోవునేమో నీవే చెప్పము.

సత్య—అక్కా! నిన్న నారదమునీందుడు నాకడ కేగుదెంచి ప్రాణేశ్వరు పూర్ణానురాగంబు సుపాదింప నాకుఁ బుణ్యకవరమువదేశించె. నేడు ప్రాణికాలమున నా వ్రత మాచరించి తద్విధానానుసారంబుగ మన ప్రాణేశ్వరు నా మునీంద్రునకు దాన మిచ్చితి.

రుక్మి—అక్కటా! బేలా! మగువలకు మగనితోడి బ్రదుకే మంగళం బని ప్రాజ్ఞులు పల్కుచుండ భర్తృదాన మిచ్చు వ్రత మొక వ్రతమా? మనపుణ్యపారిపాకంబున లభించిన మాధవుని దాన మియ్య నీకెట్లు మనసొప్పె? అతఁడు మననాథుఁడు మాత్రమే గాక జగన్నాథుఁడుగదా! మరియు నతఁడు సర్వకామదుఁడే అతని దానమిచ్చిన చేకూరు కామ్య మెద్ది?

క॥ సురమర్త్యయక్షిన్నర

గరుడవృక్షముఖులకు సర్వకామదుఁ డగు శ్రీ

వరు నొరున కొగఁగి నీ వే

కరణి మనోభీష్టమందఁ గాంక్షించితివా?

31

సత్య—అక్కా! నా వెడఁగుదనంబు నే నిప్పు డిప్పుడు గ్రహించుచున్నాను. నారదుఁడు తనకు నాథుని బరువు ద్రవ్యముఁగాని, ద్రవ్యేతరముఁగాని యిచ్చి మఱల గ్రహింపవచ్చు నన, నిశ్చింతమై నాదానంబునకుఁ గడఁగితిని. అట్లునర్పఁ దులయం దేటు పైచినను నాథుని దూఁవలేకపోయె.

రుక్మి—అయ్యో, సత్యా! మననాథుఁడు విశ్వరూపుఁడు. అతనిఁ దూఁచు పదార్థ మెందైనఁ గలదా? ఇన్నా శ్చితని నెఱిగియు నతని మనుజమాత్మం డని యెట్లు నమ్మితివి? చూచుటకుఁ గన్నులును, వినుటకు వీనులును, గ్రహించుటకు మనంబును లభించియు నయ్యవి వ్యర్థమయ్యెనా?

సీ॥ పూతనాసురుని విఘ్నాతఁబు గావించె
 కళకూసురుని జీవవికలుఁ జేసె
 గోవర్ధనం బెత్తి ♦ గోవతి భంగించె
 ధేనుకాసురు గలఁపొంగుఁజేసె
 వ్యోమకాసురు సుఁధామంబునకుఁ బుపె
 గంపవృశంసుని ♦ పసిమనఁగె
 గాలియఁగణిఁగణాఁగములఁ దాండవ మాడె
 శిశుపాల దుష్టాతుఁశిరముఁ దుగించె
 ఆ॥ వె॥ శిష్టజనుల బోలెచె దుష్టుల ♦ భంగించె
 ధన్యును సలిపె నధర్మ మడలెచె
 మనఁజెల్కలంబు ♦ మనఁజెన్ని ధానంబు
 మనఁజు భుజు మనుజుమాత్రుఁడమృత !

మత్స్యకూర్మావ్యవతారముల నెత్తి లోకత్రాణ మొనర్చిన
 మహానాయకత్వము మనమునోనాఘోషైన నందనందనుఁడుగాక
 యన్యుఁడా ?

సత్య—అక్కా ! ఇన్ని నాళ్ళు శ్రీకృష్ణు సన్ధానియుఁ దీర్థంబున
 నుండు మీనంబునకుఁ దీర్థమాహాత్మ్యముఁ దెలియనట్లు లంధః
 ప్రక్రియఁ గాలముఁబుచ్చుచు టి. ఈ పుణ్యకవితవ్యాజంబున
 యాభార్యంబును గంటి. ఇప్పుడు నారదమునీంద్రుండు శ్రీకృ
 ణుని దూఁచుటకు నిన్నుం దోడి వెమ్మనెయె నీవు మామోట
 దానిమండపమున కరిగి ప్రార్థింపును నారదదాన్యవిముక్తుఁ
 జేయుము.

అ॥ బ—సత్యా ! మూరకృణి పిన్ననాఁడు తెలిదఁచుకొని పెట్టిన
 సామగ్గినప్ప మగనిసా మ్మొకపిన్న కాస్తైన నెఱుంగదుగదా !
 ఆమహానుభవ దేవితోఁ గనఁజగలదే ?

సత్య—నచ్చెలలారా ! మీరు ప్రార్థింపఁగలిగిన మునీంద్రుని వాక్యము
 లాలించియు సట్లాడనగునా ? ఈవైదర్భికత భక్తిధన మేయుండ

వేటుధనమేల? శ్రీకృష్ణుడు భక్తైకవశంగతుఁడు గదా!
మఱియు—

మ! నను నీనారదమానినండి విలుచకఁ ♦ గాంక్షించువాడేని చ
య్యన వైదర్భిని దోడితె మ్మిచటి కం ♦ చాత్మేశ్వరుం డానతి
చ్చెను గానం గరుణార్ద్రచిత్త వగుచుకఁ ♦ శీఘ్రముగాఁ జైనమై
మన పాఠేశ్వరుఁ గృష్ణుఁ దూచికొనఁ డిమ్మా మానినీరత్నమా!
దుక్తి—సోదరీ! పాఠేశ్వరుఁ డానతిచ్చిన నే వెనదీయుధునా? అట్లే
పోవుదము రండు.

నత్య—అక్కా! పోవురముగాని దేనితో శ్రీకృష్ణుఁ దులను దూఁచె
దవు.

దుక్తి—బేలా! దేనితో నన నేల? భక్తి యొందుండవలయుఁగాని దేని
చేనైన నీకార్యమును సాధింపఁగూడదా? ఐన హరినమారాధ
నకుఁ బ్రధానము తులసీదళ మని పెద్ద లుదురు. దీని నొక
దానిఁగొని శ్రీకృష్ణునికడ కేఁగుదము.

నత్య—అక్కా! ఈతులసి కంఠప్రభావ మున్నదా?

దుక్తి—నచ్చెలులారా! తులసీమాహాత్మ్యము వర్ణనాతీత మని మీ
రెఱుంగరా! ఈతులసి విష్ణుప్రియ. ఈతులసీపూజనంబు భక్తి
సాధనములలో నుత్తమోత్తమంబు. కావున మన బోంట్ల కవశ్య
మాచరణీయంబు.

నీ! తులసీమహీశంబు ♦ విలసిల్లునలమున
సిరియును వాణియు ♦ వలలుచుండు

తులసిచెట్టున కొకకలశంబు జలమిడఁ

బాపాఘములు పటాపంచ లగును

తులసీదళంబు నౌఁదల ధరియించిన

కింఠలామలకిమోఁ ♦ బంతుపదము

తులసివృక్షమును బూజలచేతఁ దన్నినఁ

బుద్ధుంబులెల్లఁ ♦ బోడి గాంచు

తే॥ గీ॥ హరిసమారాధనకు వసు ధరను దులసి
కంటె మించినవస్తు వొకండు లేదఁ
టంచు బుధులొడుచుదు రో ధయతివలార !
తులసియే తగు మాధవుఁ ధ దులనుదూఁచు.

84

సత్య—అక్కా ! నీయువ దేశప్రకార మింక హరిపూజనముంబోలె
దులసిపూజనమును నిత్య మొనర్చెద.

జాంబ—దేవీ ! మాకును సత్యాదేవివ్రత మూలంబున నజ్ఞానంబు
ధ్వంసమయ్యె. మేమును నట్లే మొనర్చెదము.

మిత్ర—ఇక ! నీచరిత్ర మార్గదర్శకముగా సర్వదా మెలంగి కృతా
ర్థచరిత్రల మయ్యెదము.

రుక్మి—నచ్చెలులారా ! మీమాటలు నా కెంతయు సంతసముఁ
జేగూర్చె. ఇంకఁ దులసిదళ మొకటిఁ గోసికొని దానమంట
వమున కేగుదము.

(హరితియెత్తి తులసిచుట్టు మూడుమాకులు ప్రదక్షిణ మొనర్చి
మొక తులసిదళమును గోసి పశ్చిమమునందుంచి రుక్మిణి
సపత్నులతోఁ గలిసి నిష్క్రమించును.)

పంచమరంగము.

స్థలకము : దానమంటపము — తులాభారము.

(శ్రీ)కృష్ణుండు తులలొక గూర్పుండి యుండును. నారదుఁడు
వెంటి నిల్చియుండును. వసంతకుఁడు నలిని
వేణుకపక్షి నిలిచియుండును)

నార—దేవా! మాతలిచే బాఠజాతవిటపంబును ద్వివిష్టపంబునకుఁ
బంపించితి. ఇంకె యలాభారమే మిగిలియున్నది.

కృష్ణ—వసంతకా! రుక్మిణి యింకను రాలేదా?

వసం—వయస్యా! అదిగో వచ్చుచున్నది ఒక పశ్చేరిమునఁ దులసిం
దెచ్చుచున్నది.

కృష్ణ—ఓహూ! నాందా! చూచితివా? తులసీదళమును దెచ్చు
చున్నదట!

నార—దేవా! అదియేగదా పరిసినపదార్థము. తులసికింట మిఁకుఁ
బ్బియమైనవస్తువున్నదా?

(రుక్మిణీదేవి తులసీదళమును బశ్చేరిమున నుంచుకొని సత్యా
జాంబవతీ మిత్రోవిందాసమేతయై ప్రవేశించును.)

రుక్మి—మునీంద్రా! మాచెల్లెలు సత్య నుడివినది నిజమేనా?

నార—విదర్భరాజపుత్రీ! అవును.

సీ! పతిపూర్ణరాగంబుఁ ♦ బడయంగ సత్య న
న్యూనివ్రతం బొందు ♦ నడపు మనియే
నే నుడివినయంతఁ ♦ దా నది గావించి
వ్రతఫలార్థము నాకుఁ ♦ బతి నొసంగె
నొసంగినయంత నే ♦ మనస్థల నాథుని
దుఃదూచి కొన భనామలను గూర్చె
గూర్చిన నయ్యవి ♦ కొఱగామి మేము ని
న్దోడితెమ్ముని పంపఁ ♦ దోడితెచ్చె

జేగీ! నింకమీద నీవు ♦ పంకజాలాక్షి! యే
వస్తుసమితితోడ ♦ వాసుదేవుఁ
దులను దూచికొనఁగ ♦ నఁకొనుదానవో
తెలిపి యాత్మవాఘు ♦ విలిచికొనును.

35

రుక్మి—అట్లేమొనరెవ్వఁ యిగో నానాఘనిదూచు వస్తువునుదెచ్చితివి.
చూడఁడు. (కృష్ణుని చుట్టు మూడవసారలు ప్రదక్షిణ మొనర్చి
మోకరించి) దేవదేవా! పురాణపురుషా! వేదాంతవేద్యా!
దీనావనా! భక్తవత్సలా! నీచిభావా బెఱుంగ నేరికి శక్యము?
నీ లీలలయర్థము గ్రహింప నేరికి సాధ్యము? నీ యదార్థరూప
మెవ్వరికి గోచరము?

ఉ! సత్త్వరజస్తమోగుణవశబుధ మూర్తులమూఁటి దాల్చి బ్ర
హ్మత్వము నంది లోకనిచఁచుంబుల నెల్లను నృప్తిజేసి, వి
ష్ణుత్వము నంది లోకముల ♦ బొక్కపురీతిని నేలుకొందు, రు
ద్రత్వము నంది వానిని హఁగఁగొనఁచెద వీవె మాధవా! 36

నీవు నిర్వికారుడవు, నిరంజనుడవు, నిర్గుణుండవు. నీ మహిమ
నఱుగనేరక ప్రాణు లవిద్యాసంభూతమైన యహంకారమనుకారముల
కిరవై చచ్చుచుఁ బుట్టుచుఁ బుట్టుచుఁ జచ్చుచు నుండురా. ఒకానొకరు
క్షేత్రానుభవమునఁ గన్నుల పొలూడ సత్యముం గనుంగొని నీపాద
సేవయే జన్మవిముక్తికి హేతువని యెఱిగి కాలంబునంతయు నంద విని
యోగించి నీకు భక్తులగుదురు. అట్టివారలకు నీవు పశుండవై చరించు
చుండువుగదా! భక్తవత్సలా! ఇది నేవచ్చిన కార్యమునకుఁ గడంగు
టకు సలవిండు.

కృష్ణ—రుక్మిణీ! అట్లు చె నర్చి నాభక్తులలో నగ్రగణ్య వగుము.

రుక్మి—మీయాకీర్వాద మున్న నాకది యెంతవని? సత్యా! ఈతుచ్చ
పదార్థముల నీ తులననడి తీయింపుము.

సత్య—సలిసి! అట్లునగుము. (సలిసేవన శకు లట్లునర్చు)

(రుక్మిణి తులనీకముఁ గన్నులనట్లుగొని తులయం దుంచఁబోవుచుండ)

కృష్ణ—సత్య! అట్లే యగు. నీ కేమైనఁ గామ్యమున్నఁ దెల్పుము.
ప్రసాదించెద.

సత్య—దేవా! ఇంకను నాకుఁ గామ్య మేమి యుండును? అయిన
నన్నను రుక్మిణి దేవించోలె మీ భక్తురాలిం జేయుఁడు. అదియే
నాకుఁ గామ్యము.

శా. నీ కైంకర్య మొనర్చునట్టి కరముల్ • ని న్నొంచు నేల్రొంబులున్
నీ కశాంతము మొక్కునట్టి శింము • న్ని సేవపై బుద్ధులన్
నీ కావ్యంబుల నాలకించు చెవుల • ని న్నెంచు జిహ్వగ్రమున్.
నా కల్యణుగ నా కొనుగు హృదయే శా! భక్తచింతామణి!

కృష్ణ—అట్లే యగుఁగాక! (రుక్మిణీ సత్యభామల కరములఁ బట్టుకొని)
నారదా! సురకార్యంబు నెవేటిదా? ఇం కేమి వలయు?

జాంబ—దేవా! నన్ను సత్యంబోలె ననుగ్రహింపుడు.

మిత్ర—ప్రాణేశా! నన్ను నీ భక్తివర్గమునఁ జేర్చి రక్షింపుము.

వసం—కృష్ణ! నామాటగూడ మఱువక నన్ను రక్షింపుము.

కృష్ణ—అట్లే యొనర్చెద.

నార—దేవా! నీ భక్తవాత్సల్యంబు లోఁబడితమయ్యె. ఇంద్రాణి
ప్రభృతులు పారిజాతలాభంబునఁ బ్రేమాధాన్వితులైరి. రుక్మి
ణి దేవిభక్తి తెల్లమయ్యె. సత్యభామా దేవిప్రేమంబు భక్తిగా
బరిణమించె. నా కలహముత్తు శాంతిఁ జెందె. నా కి కేమి
కామ్య ముండును? అ యన ని ట్లగుఁగాత—

భ ర త వా క్య ము .

మ! జలజాతేక్షణపాదభక్తివర్తులై • సాధాశ్రీసుపన్నులై
తులసీపాదపూజనప్రేమదులై • దోషసంహారాత్ములై
బలులై బల్లిదులై ప్రభావయుతులై • భద్రార్థులై భవ్యులై
కలకాలంబు చరింతుగౌత! భరితకృత్ సత్యసంతానమున్.

మకల్లుడై సుగుణాధ్యుడై సుజనుడై శుద్ధప్రబోధాత్ముడై
యకలంకుండయి, మూర్తభద్రకరుడై మూరాధ్యుడై యచ్యుతా!

నత్య—(నారదునికడ కేగి) మునీంద్రా! పుణ్యకవితవ్యాజంబున
నా కీ పురాణపురుషు నపూర్వమహిమంబు నెఱిగించి వచ్చా
ర్గంబు జూపినందులకు నా కృతజ్ఞతావందనము లందికొనుము.

నార—దేవీ! ఇందు నా యుద్యమ మావంతయు లేదు. ఇదంతయు
నీ మనోహరు పిలాసమే సుమీ!

నత్య—(రుక్మిణికడ కేగి) అక్కా! నీభక్తివిశేషంబున బ్రాణేశ్వరు
బంధవిముక్తుఁ జేసి నన్నుబోలు సపత్నులందఱు కృతజ్ఞతకు
బాతురాలనైతివి. నేటితో నాయజ్ఞానంబు సర్వంబు రూపు
మాసె. ఇక నీచరిత్ర మార్గదర్శకంబుగా గొని పాణేశుని
సేవించుచుండెద.

రుక్మి—సత్యా! అట్లే యొనర్చి భక్తురాండ్రు బేరుగాంచుము. ఇంక
బ్రాణేశ్వరుడండ కేగుదము రమ్మ

(శ్రీకృష్ణునిదండ కేగి నమస్కరింప నిద్దఱు లేవనెత్తి)

కృష్ణ—రుక్మిణీ! నీ కౌతయుఁ గృతజ్ఞుడవు. నీభక్తిచే నన్ను
నారదదాస్యవిముక్తుఁ జేసితివి.

రుక్మి—నాథా! పెన్నిధి పేదకుఁ గృతజ్ఞతఁ దెల్పవలయునా? మీ
భక్తులకు సాధ్యముకాని కార్య మొందు గలదా?

కం॥ అంబుధి కుల్యం బగు, సిం

హంబు కరంగం బగు, విష ధ మమృతం బగు, శై

లం బల్పంబుల మగు నో

యంబుపదభోసయన! తాపకాశితరెలికిన్.

40

కృష్ణ—సత్యా! నావలన నీవు కష్టములచాలు గావలసివచ్చెగదా!

నత్య—నాథా! ఇట్టిఫల మంద నట్టి కష్టముల నెన్నిసర్వాయము
లైన ననుభవవచ్చు. వానిని గష్టము లన నేల? అవి
నిరుపమాన మగు బ్రహ్మానందమునకు సోపానములు.

కృష్ణ—సత్యా! అట్లే యగు. నీ కేమైనఁ గామ్యమున్న దెబ్బము.
ప్రసాదించెద.

సత్య—దేవా! ఇంకను నాకుఁ గామ్య మేమి యుండును? అయిన
సన్నను రుక్మిణి దేవింబోలె మీ భక్తురాలిం జేయుఁడు. అదియే
భాకుఁ గామ్యము.

శా! నీ క్షేంకర్య మొనర్చునట్టి కరముల్ • ని న్నొచ్చు నేల్రొంబులు
నీ కళ్యాణము మొక్కునట్టి శిరము • నీ సేవపై బుద్ధులకా
నీ కావ్యంబుల నాలకించు చెవుల • ని న్నెంచు జిహ్వగ్రముకా.
సాకల్యంబుగ నా కొనఁగు హృదయే! శా! భక్తచింతామణి!

కృష్ణ—అట్లే యగుఁగాక! (రుక్మిణి సత్యభామల కరములఁ బట్టుకొని)
నారదా! సుకార్యంబు నెవేటిదా? ఇం కేమి వలయు?

జాంబ—దేవా! సన్నను సత్యభోలె ననుగ్రహింపుడు.

మిత్ర—ప్రాణేశా! సన్నను నీ భక్తివర్ణమునఁ జేర్చి యీ పుము.

వసు—కృష్ణ! నామాటగూడ మఱువక సన్న రక్షింపుము.

కృష్ణ—అట్లే యెస ర్చెద.

నార—దేవా! నీ భక్తవాత్సల్యంబు లోఁపిదితమయ్యె. ఇంద్రాణి
ప్రభృతులు పాఠిజాతలాభంబునఁ బ్రేమాధాన్వితులైరి. రుక్మి
ణి దేవిభక్తి తెల్లమయ్యె. సత్యభామా దేవప్రియంబు భక్తిగాఁ
బరిణమించె. నా కలహమున్తు శాంతిఁ జెందె. నా కిం కేమి
కామ్య ముండును? అ యన ని ట్లగుఁగాత—

భ ర త వా క్య ము .

మ! జలజాతేషు సాదభక్తివరులై • సాధ్యోని నుపన్నులై
తులసీపాదపూజనప్రసన్నులై • దోషహరదూరాత్ములై
బలులై బల్లిదులై ప్రభావయుతులై • భద్రార్థులై భవ్యులై
కలకాలంబు చరిత్రుగాత! భరితైశ్చ మౌన్యసంతానముః •

